

Korcsik Kristóf Máté¹

A lengyel–német kapcsolatok alakulása és az együttműködés lehetőségei (2005–2025) I.

A tanulmány célja, hogy bemutassa a lengyel–német kapcsolatok alakulását és annak fontosabb fordulópontjait a 2005 óta eltelt időszakra vonatkozóan, valamint hogy megvizsgálja a német és a lengyel stratégiai és politikai kommunikációt az Oroszország-, az energia-, a migrációs és az európai uniós politika terén. A fordulópontok és a stratégiai diskurzus leírásán túl kiemeli a lengyel és a német politikai kommunikáció közös pontjait a vizsgált négy szakpolitika területén.

Kulcsszavak: Németország, Lengyelország, biztonságpolitika, stratégiai kommunikáció, külpolitika

The Development of Polish–German Relations and the Prospects for Cooperation (2005–2025) I

The aim of the study is to describe the evolution of Polish–German relations and the main turning points of these relations since 2005, and to examine German and Polish strategic and political communication in the fields of Russia, energy, migration and European Union policy. In addition to describing the turning points and strategic discourse, it highlights the common points of Polish and German political communication in the mentioned policy areas under study.

Keywords: Germany, Poland, security policy, strategic communication, foreign policy

Bevezetés

Németország és Lengyelország kapcsolata hosszú történelmi múltra tekint vissza, amelyben a viszony túlnyomórészt negatív motívumokat öltött. Németország mint az Európai Unió (EU) legnagyobb népességű és legnagyobb gazdasággal rendelkező országa kulcsszereplőnek számít kontinensünkön, mind gazdasági, mind politikai értelemben. Küzdelmekkel teli történelme után Lengyelország egy békésebb időszakon megy keresztül, uniós csatlakozása óta az ország rengeteget fejlődött, és fokozatosan régiónk egyik vezető hatalmává vált. Jelenleg olyan időszakot élünk, amikor Lengyelország középhatalmi státuszt igyekszik elérni, elhelyezkedéséből fakadóan pedig kulcsszerepet játszik az orosz–ukrán konfliktus külső szereplőjeként is. Németországban másfajta folyamatok zajlanak: az ország – úgy gondolom, nem túlzás kijelentenünk – politikai válságban van, a 2021 óta fennálló, Olaf Scholz kancellár vezette kormánykoalíció 2024. november elején

¹ Korcsik Kristóf Máté az NKE HHK nemzetközi biztonság- és védelempolitikai mesterszakjának végzős hallgatója. E-mail: korcsik18kristof@gmail.com

felbomlott, a szélsőségek (érkezzenek akár a politikai spektrum jobb- vagy baloldalaról) folyamatosan erősödnek, a solingeni késelés óta a migráció és annak kezelése újra középpontba került, a növekvő energiaárak pedig válságot idéztek elő a német iparban. A két ország viszonyát érdemes tanulmányozni, hiszen az hatással lehet egész Európa folyamataira.

A tanulmány áttekintésének kezdődátuma a 2005-ös év. Ez nem véletlen, ugyanis 2005 mindkét országban egyfajta fordulópontot jelentett. Németországban a 2005-ös előrehozott választásokat követően köszöntött be „egy új korszak”, Angela Merkel 16 éves kancellársága. Lengyelországban pedig ugyanez történt a 2005-ös választások révén, ugyanis ekkortól kezdve két párt került a lengyel politikai élet középpontjába, a Jog és Igazságosság (PiS) és a Polgári Platform (PO), és azóta is csak ez a két párt adta a lengyel kormányok vezető erejét. Kutatásom végpontjaként 2025-öt jelöltem meg, hiszen a kormánykoalíció összeomlása után 2025. február 23-ára hirdették meg az előrehozott Bundestag-választást.²

Jelen írás egy kétrészes tanulmány első része. A kétrészes tanulmány célja, hogy értelmezze a két ország kapcsolatait a 2005 óta eltelt időszakra vonatkozóan, bemutassa a véleményegyezéseket, valamint a legfontosabb nézeteltéréseket és vitákat a két fél között. A tanulmány első része ismerteti a német–lengyel viszony nagyobb fordulópontjait 2005 óta, valamint a német és a lengyel stratégiai és politikai kommunikáció főbb hasonlóságait és különbségeit az Oroszország-, az energia-, a migrációs és az európai uniós politika terén. A tanulmány második része a főbb egyetértésre, valamint nézeteltérésre okot adó ügyeket mutatja be a hivatalban lévő lengyel és az újonnan felállt német kormány között az Ukrajna-politika, az Oroszország-politika, az energiapolitika és a migrációs politika tekintetében, továbbá előrejelzéseket fogalmaz meg a két ország viszonyára az említett szakpolitikák terén.

A lengyel–német kapcsolatok kezdetei a rendszerváltás után

A 2005 óta eltelt időszak vizsgálatához érdemes messzebbre, egészen a lengyel rendszerváltáshoz és a német újraegyesítéshez visszanyúlni. Az első fontos lépés a két ország határáról való megegyezés volt. Lengyelország a II. világháború után jóllehet függetlenné vált, jelentős keleti területeket veszített el a Szovjetunió javára, kompenzálásként pedig Németország keleti területeiből kapott részeket, így egyfajta módon Lengyelország területe 200 kilométerrel „eltolódott” nyugatra, a kapott területeken addig honos német lakosságot pedig kitelepítették Németországba. Az új német–lengyel határt az Odera és a Neisse folyók mentén húzták meg. Az első fontos megegyezés, amelyet a szuverén Lengyelország és az egyesült Németország 1990. november 14-én írt alá, megerősítette a két ország között fennálló határt. A szerződés hivatkozott az összes addigi nemzetközi szerződésre, amely ezt a kérdést szabályozta. A határt megerősítő szerződés megkötése közvetlenül az 1990. szeptember 12-i, a Németországra vonatkozó végleges szabályozásról

² A kézirat lezárásának dátuma 2024. november 7-e, ugyanis ekkor bomlott fel Németországban az addig regnáló kormánykoalíció.

szóló szerződésből³ eredt, és végleg lezárta az Odera–Neisse határ nemzetközi jogi szabályozásával kapcsolatos lengyel–német konfliktust.⁴

A következő fontos lépés 1991-ben következett. Ez a szerződés a kétoldalú kapcsolatoknak az együttműködés, a jószomszédi viszony és a megbékélés szellemében történő szabályozásáról szólt. A lengyel–német jószomszédsági és baráti együttműködési szerződés aláírására 1991. június 17-én került. Ez utóbbi szerződés példa nélküli a kétoldalú kapcsolatok hosszú történetében, és az általa megalapozott lengyel–német együttműködés fontos hozzájárulás az európai geopolitikai stabilitáshoz és biztonsághoz. A szerződés európai dimenzióját például az emeli ki, hogy Németország kötelezettséget vállalt a lengyel EU-tagság támogatására.⁵

A két ország kapcsolatai tehát jó alapokkal kezdődhettek, azonban az öröm nem tartott túl sokáig, a régi problémák újra felszínre kerültek, és már nem lehetett számítani arra, hogy a kilencvenes évek elejére jellemző eufória jegyében gyorsan megoldódnak. Az 1990-es évek vége felé „új gyanakvás” és érzelmi töltet jelent meg a Lengyelország és Németország közötti kapcsolatokban. A múlttal kapcsolatos kérdések, beleértve a jóvátétel és a kitelepítések problémáját is, a középpontba kerültek, mivel a határ mindkét oldalán a politikusok választási kampányaikban instrumentálisan kezdték kezelni ezeket a kérdéseket. Mindettől függetlenül elmondható, hogy – Magyarországhoz hasonlóan – Lengyelországban is megvolt a konszenzus a legfőbb külpolitikai célt tekintve, nevélegesen az euroatlanti integráció (NATO- és EU-tagság) elérése, amelyben Lengyelország bírta Németország és a német kormány támogatását.

A következő probléma a lengyel–német viszonyban 2003-ban alakult ki az iraki beavatkozással kapcsolatban. Lengyelország kiállása az Egyesült Államok mellett az iraki konfliktusban bizonyos változást jelentett az ország külpolitikájában: túllépett az euroatlanti zónán, és ezzel Franciaország és Németország megdöbbenését, sőt ingerültségét váltotta ki, hiszen ezt a döntést az európai szövetségesekkel szembeni hűtlenségnek tekintették. Németországban már az afganisztáni műveletek támogatása is nagy vitát váltott ki, Gerhard Schröder akkori kancellár pedig olyan erősen ellenezte az Irak elleni műveleteket, hogy még az ENSZ Biztonsági Tanácsának támogató határozata ellenére sem lett volna hajlandó részt venni az intervencióban.⁶

Ha figyelembe vesszük az iraki műveletek ellenzettségét Németországban, valamint azt, hogy Lengyelország ekkor állt közvetlenül hivatalos EU-csatlakozása előtt, mindenképpen merész lépésnek tekinthető Lengyelország határozott kiállása az USA iraki háborúja mellett. A kulcsfontosságú nemzetközi kérdésekben, különösen a béke és biztonság tekintetében, Lengyelországnak megvoltak a vonatkozó szerződéses kötelezettségei Németországgal és Franciaországgal szemben, ami lehetőséget adott a konzultációra, de Lengyelország egyszerűen nem ezt az utat választotta. Az USA támogatásáról szóló

³ Másik nevén „kettő plusz négy” szerződés, utalva arra, hogy a békeszerződést még a két német állam írta alá a négy egykori szövetséggel.

⁴ Sulowski, Stanisław (2014): *Polish Foreign Policy Since 1989. Political Science Studies*, 31, 27.

⁵ Sulowski 2014: 28.

⁶ Dettke, Dieter (2018): *The 2003 Iraq War as a Turning Point in German–American Relations: Political Leadership and Alliance Cohesion. German Politics*, 27(2), 168.

döntése az iraki háborúban jelezte európai partnerei számára, hogy bizonyos helyzetekben a lengyel külpolitika dilemma elé kerülhet az Egyesült Államok és az Európai Unió támogatása között, és nem feltétlenül utóbbit fogja választani.⁷

A lengyel–német kapcsolatok fordulópontjai 2005 óta

A következő jelentősebb változást 2005-ben a Jog és Igazságosság párt által vezetett lengyel kormány tevékenysége indította el. A PiS alapvetően német- és EU-ellenes kampányt folytatott, a PiS vezetői, a Kaczyński ikrek retorikája pedig nagymértékben járult hozzá a feszült lengyel–német kapcsolathoz. Németellenes, EU-ellenes kampányaik között szerepelt az a kísérlet, hogy megakadályozzák Németországot abban, hogy elérje céljait az akkor zajló EU-alkotmány tárgyalásain. Jarosław Kaczyński a lakosságszám alapján nagyobb szavazati jogot követelt Lengyelország számára az EU-n belül, ezt az álláspontját pedig nem mással indokolta, mint a náci által a II. világháború alatt meggyilkolt lengyelek számával. A lengyel félelmeket is szították a németek azon törekvéseivel kapcsolatban, hogy visszaszerezzék elvesztett lengyelországi birtokaikat. Jarosław Kaczyński *Álmaink Lengyelországa* című könyvében azt írta: „Merkel a német politikusok azon generációjához tartozik, akik szeretnék visszaállítani Németország birodalmi hatalmát.”⁸ Nyilván az ilyen és ehhez hasonló kijelentések nem tesznek jót két ország viszonyának, különösen akkor, ha az olyan szinten terhelt történelmileg, mint a német–lengyel kapcsolat.⁹

A 2007 utáni lengyel külpolitikát gyakran a „normalitáshoz való visszatérés” vagy az „optimalizálás politikájaként” jellemezték.¹⁰ A Jog és Igazságosság által vezetett kormány 2007-ben elvesztette az előrehozott választásokat, a nyertes Polgári Platform és a Lengyel Néppárt által kialakított kormánykoalíció pedig alapvetően jobb kapcsolatok kialakítására törekedett Németországgal, mint elődei. Donald Tusk kiválóan beszél németül, Angela Merkel és közte pedig kifejezetten szoros volt a kapcsolat.¹¹ A lengyelek ráadásul nagyra értékelték, hogy Merkel büszke lengyel származására.¹²

Az ukrán krízis kitörése előtt megalapozottnak tűnt az a várakozás, hogy Lengyelország lesz az „új Franciaország” az Európai Unióban, és ezáltal egy új német–lengyel tandem alakul majd ki a szervezetben.¹³ Jó példa lehetett erre, hogy a 2009-es német szövetségi választások után az akkor frissen a külügyminiszteri székbe kerülő Guido Westerwelle először Varsóba utazott el hivatalos látogatásra, és nem Párizsba, ahogyan az megszokott

⁷ Sulowski 2014: 31.

⁸ Karnitschnig, Matthew – Cienski, Jan: *Warsaw's EU Spat Stalls German-Polish Engine*. [online], 2016. 01. 14. Forrás: Politico [2025. 05. 25.].

⁹ Yoder, Jennifer (2018): *Good Neighbourliness in a Tense Neighbourhood: German–Polish Relations, 1990 to the Ukraine Crisis*. *German Politics*, 27(4), 559.

¹⁰ Kuźniar, Roman (2012): *Polityka zagraniczna III Rzeczypospolitej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, 333.

¹¹ Hebel, Christina: *All in the Family. Chancellor Merkel's Heritage Pleases Poles*. [online], 2013. 03. 15. Forrás: Spiegel [2025. 05. 25.].

¹² Angela Merkel születési neve Angela Dorothea Kasner. Egyik nagyapja, Ludwik Kazmierczak Lengyelországból származott, családneve később a németes hangzású Kasner névre cserélődött.

¹³ Turkowski, Andrzej: *The Polish–German Tandem*. [online], 2011. 11. 17. Forrás: Carnegie Endowment for International Peace [2025. 05. 25.].

volt korábban.¹⁴ A PO alapvetően Európa-párti nézeteket vall, Donald Tusk pedig szerette volna megerősíteni a lengyelek pozícióit az Unióban, ehhez pedig Németországot tökéletes partnernek tekintette.

Lengyelország fontos szerepére Németország partnereként, különösen abban, hogy Oroszországot közelebb hozza az EU-hoz és annak normáihoz, legalább két fontos politikai nyilatkozatban utaltak: a Bundestagban 2012 novemberében megvitatott indítványban, amely az Oroszországgal fennálló kapcsolatokról szólt a Kereszténydemokrata Unió (CDU) és a Bajor Keresztényszociális Unió (CSU) között,¹⁵ valamint a CDU–CSU és a Németország Szociáldemokrata Pártja (SPD) 2013-as koalíciós megállapodásában. Utóbbi dokumentumban szó esik arról is, hogy Németország fokozni kívánja együttműködését Lengyelországgal és Franciaországgal a Weimari Háromszög keretében.¹⁶

A két ország külügyminisztere, Guido Westerwelle és Radosław Sikorski ebben az időben különösen is jó kapcsolatot ápolt. A jó viszony egyik bizonyítéka, hogy 2011. november 8-án a két külügyminiszter közös levelet intézett Catherine Ashton uniós külügyi és biztonságpolitikai főképviselőhöz és más tagállamok képviselőihez, amelyben felszólították az EU-t, hogy újítsa meg kapcsolatát Oroszországgal. A levél többek között megállapítja, hogy történelme, kultúrája és földrajza miatt Oroszország az „európai nemzetek családjához” tartozik, és megvitatja, hogyan lehetne Oroszországot és az EU-t közelebb hozni egymáshoz. Az EU segítségével a miniszterek szerint Oroszországnak megfelelő helyet kell találnia a demokratikus Európában. Westerwelle és Sikorski azt írják, hogy az EU-nak továbbra is segítenie kell Oroszország gazdasági és politikai modernizációját, kiemelve, hogy Brüsszel támogatja Moszkva tagságát a Kereskedelmi Világszervezetben, sőt mi több, a levélben még egy közös szabadkereskedelmi zóna létrehozásának lehetőségét is megemlítik. Mindettől függetlenül a miniszterek azt is kiemelik, hogy szükség van az EU határozott fellépésére annak érdekében, hogy Oroszország betartsa a jogállamisági és emberi jogi normákat, biztosítsa a média szabadságát és egyéb demokratikus elvek érvényesülését.¹⁷ Természetesen nem volt véletlen, hogy Lengyelország ekkor még ilyen mértékben támogatta az EU Keleti Partnerség projektjét, hiszen a program alapvetően lengyel kezdeményezéssel indult el.

Westerwelle és Sikorski ezenkívül közös diplomáciai utakat is tett. Elutaztak Fehéroroszországba, és szorosabb együttműködést ajánlottak Brüsszel és Minszk között, amennyiben Alekszandr Lukasenko elnök szabad választásokat garantál. Ezután 2011 májusában a lengyel és a német miniszter találkozott orosz kollégájával Kalinyingrádban. A példátlan, háromoldalú megbeszélés egyik fő témája a vízummentes kishatárforgalom volt. Szimbolikusan Sikorski és Westerwelle együtt utazott Kalinyingrádba, amit a már említett levelükben „a fejlett EU–Oroszország együttműködés laboratóriumának” neveztek.¹⁸

¹⁴ Yoder 2018: 561.

¹⁵ *Drucksache 17/11327. Antrag der Fraktionen der CDU/CSU und FDP*. [online], 2012. 11. 06. Forrás: Deutscher Bundestag [2025. 05. 25.], 6.

¹⁶ *Deutschlands Zukunft gestalten. Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD*. [online], 2013. 12. 14. Forrás: CDU/CSU-SPD [2025. 05. 25.].

¹⁷ Turkowski 2011.

¹⁸ Turkowski 2011.

A két ország nem mindenben értett azonban egyet ebben az időben sem. Oroszországgal kapcsolatban a német kormány inkább azon a véleményen volt, hogy számos esetben Oroszország a Nyugat általi sarokba szorítottsága miatt tett úgy, ahogy, míg Lengyelország e lépésekben nemes egyszerűséggel Oroszország újuló birodalmi ambícióit látta.¹⁹ Az ukrán krízis elindulása a Krím 2014-es annexiójával ezeket az ellentéteket hatványozottan kiélezte, a lengyelek úgy gondolták, hogy a szovjetek általi megszállásból fakadóan sokkal reálisabban látják, hogy mit is akar tenni Oroszország a környezetében lévő államokkal. A lengyel média ezzel párhuzamosan kételkedésének adott hangot Németország helyzetfelfogásával kapcsolatban.²⁰ A 2014-es ukrajnai események mellett a 2008-as grúz háborúra adott német reakciókat sem tartották elégségesnek a lengyel vezetők, a 2022-es orosz agresszió óta pedig még határozottabban állnak ki Németország keményebb fellépéséért.

Mindettől függetlenül a közös lengyel és német érdekek arra készítették a Donald Tusk vezette lengyel liberális kormányt, hogy kövesse a német irányt Oroszországgal kapcsolatban, de a lelkesedés alábbhagyott a PiS-kormányok alatt, amelyek nyíltan szembefordultak Németországgal, és megpróbálták ellensúlyozni annak befolyását. Az Ukrajna elleni orosz támadás idejére a lengyel kapcsolatok Németországgal 1990 óta a mélyponton voltak.

Ebből a szempontból nagy fordulópontot jelentett a 2015-ös lengyel parlamenti választás. A 2015-ös választást a Jog és Igazságosság párt a harmadik Lengyel Köztársaság történetében először többséggel nyerte meg, nem volt szüksége más párt koalíciójára a kormányalakításhoz. A nem sokkal korábban megtartott elnökválasztáson nagy meglepetés született a szintén PiS-es Andrzej Duda győzelmével, jöllehet hivatalosan az elnöki cím elnyerése után Duda kilépett a pártból.²¹ Összességében ezek a folyamatok azért is jártak ekkora megrökönyödéssel, mert nem voltak tiszta jelei a lengyel társadalom körében annak, hogy elégedetlenek lennének életükkel, szociális-gazdasági helyzetükkel.²²

Első lépésével Duda máris üzent Németországnak. Mielőtt három hónappal később Berlinbe utazott volna első hivatalos németországi látogatására, Duda hivatala jelezte, hogy megváltoztatta a kétoldalú kapcsolatokat, és négy feltételt határozott meg, amelyeket Németországnak teljesítenie kell a Lengyelországgal fennálló jó viszony fenntartásához. A frissen felálló kormányt vezető PiS pártelnöke, Jarosław Kaczyński sohasem rejtette véka alá a németekkel kapcsolatos ellenszenvét, a kormányba is ehhez hasonló gondolkodású egyének kerültek, kezdve Antoni Macierewiczcel, aki a szmolenszki légi katasztrófával kapcsolatos összeesküvés-elméletek hívjője, és úgy véli, hogy egy Oroszország által elkövetett merénylet történt azon a végzetes napon; de említhetnénk Zbigniew Ziobrórt

¹⁹ Turkowski 2011.

²⁰ Skrobala, Jurek: *Polish Intellectuals Sound the Alarm on Russia*. [online], 2014. 12. 04. Forrás: Spiegel [2025. 05. 25.].

²¹ A döntés oka egyszerű: az elnök nem lehet hivatalos tagja valamely politikai pártnak Lengyelországban.

²² Markowski, Radosław (2016): *The Polish Parliamentary Election of 2015: A Free and Fair Election That Results in Unfair Political Consequences*. *West European Politics*, 39(6), 1320.

is,²³ aki igazságügyi miniszter lett, vagy Mariusz Kamiński,²⁴ akinek a biztonsági erők munkájának koordinálása jutott feladatként.²⁵ A lengyel kormány retorikája nagyon gyorsan EU- és németellenes, valamint nacionalista lett, ami a két kormány viszonyának egyáltalán nem tett jót. A krími helyzet mellett ekkor jelent meg az Európai Uniót érintő fontos kihívásként a 2015-ös migrációs hullám, a lengyel kormány pedig kifejezte abbéli nézetét, hogy a lengyel nemzeti érdekeket a szolidaritás, az Egyesült Államok és a NATO iránymutatásait pedig az EU véleménye elé fogja helyezni politikájában.²⁶

Donald Trumpot nem sokkal ezután, 2016-ban választották meg. Az új amerikai elnök kapcsolata Lengyelországgal, különösen a Jog és Igazságosság párttal kifejezetten jó volt, míg a német kormánnyal a viszonya nem volt a legrózsásabb. Lengyelországot Trump kifejezetten sokat dicsérte, nézetei a Nyugatról nagyban hasonlítottak emellett ahhoz, mint amit a PiS is képviselt: mindketten úgy gondolják, hogy a nyugati civilizáció középpontjában a kultúra, a hit és a hagyományok állnak, amelyek azzá tesznek minket, akik vagyunk, ezáltal lényegében az említett három dolog lesz a legfőbb identitásképző tényező a Nyugat számára.²⁷

Ezzel szemben Angela Merkel és Donald Trump Nyugattal kapcsolatos nézeteiben jelentős különbség mutatkozott. Az amerikai elnök számára a nyugati civilizáció implicit módon egyet jelent az európai és észak-amerikai „fehér” emberek „kultúrájával, hitével és hagyományaival”. Ezzel szemben Merkel felfogása egyetemes. Az ő Nyugata egy olyan hely, ahol az emberek osztoznak bizonyos alapvető politikai meggyőződéseken, beleértve a liberális demokráciát, a jogállamiságot, az emberi jogokat és a nemek közötti egyenlőséget. Tehát míg Trump (és a PiS) földrajzilag határozza meg a Nyugatot, Merkel Nyugata nem ismer földrajzi, csak politikai határokat.²⁸

A Jog és Igazságosság nyolcéves kormányzása alatt számos konfliktus kerekedett a két ország kormánya között. Az egyik nagyon jelentőset ezek közül az Északi Áramlat 2 földgázvezeték építése jelentette. A vezeték építése az orosz és a német kormány együttműködéseként jött létre, természetesen ez a két ország tartozott volna a legnagyobb nyertesei közé a megépültének, ugyanakkor a munkálatok jelentős lengyel érdekeket sértettek, így már kezdettől fogva Varsó ellenzését váltották ki. A vezeték megépülésével Oroszország kikerülhetne volna Ukrajnát (és Lengyelországot) mint transzferországot, Németország

²³ Janusz Kaczmarek belügyminiszteri megbízatása hirtelen véget ért 2007-ben, amikor elbocsátották, mert az a vád érte, hogy figyelmeztette Andrzej Leppert a Központi Korrupcióellenes Hivatal közelgő akciójára. Ezután támadások sorozatát intézte a kormány tagjai, különösen Ziobro ellen. „Az ügyészség kézi vezérlésű, az ügyészek kérdés nélkül végrehajtják Zbigniew Ziobro közvetlen utasításait, mert egyszerűen félnek” – mondta Kaczmarek.

²⁴ A gyanú szerint Kamiński 2007-ben a Központi Korrupcióellenes Ügynökség (CBA) élén súlyosan megszegte hivatali kötelességét. Az akkori miniszterelnök, Jarosław Kaczyński gyanakodni kezdett, hogy a kormánykoalícióban részt vevő Samoobrona vezetője, Andrzej Lepper korrump, és pénzt kért egy területnek a mezőgazdasági művelés alóli kivonásáért. A CBA vezetőit megbízta, hogy az ügyet derítsék fel. A gyanú szerint azonban, miután nem találtak semmit, provokációt készítettek elő: hivatalos iratot hamisítottak, amely bizonyította volna a politikus bűncselekményét. Az ügy azóta is zajlik, miután Andrzej Duda államfő 2024 januárjában immár másodjára kegyelmezett meg Kamińskinek, de vitás kérdés, hogy ezt megteheti-e egyáltalán.

²⁵ Markowski 2016: 1319.

²⁶ Yoder 2018: 556.

²⁷ Balcer, Adam szerk. (2018): *German-Polish European Dialogue*. Warsaw: WiseEuropa Institute.

²⁸ Balcer 2018: 21–22.

pedig az orosz gáz egyik legnagyobb európai elosztójává válhatott volna.²⁹ A német kormány a vezetékek építését az uniós energiapiac biztonságosabbá tételével indokolta, jöllehet ezúton a piac nem vált volna reziliensebbé, ugyanúgy orosz gáz tette volna ki az EU energiaellátásának jelentős hányadát, szimplán ez a gáz immáron Németországon keresztül kerülhetett volna a piacra, nem pedig Ukrajna vagy Lengyelország vezetékeinek igénybevételével. A projekt ráadásul a 2014-es krími események után indult el, és sok tagállam (talán jogosan) vetette fel, hogy abban a helyzetben Ukrajna támogatására lenne szükség, nem pedig Oroszország segítésére. Az orosz támadásra számítva, és válaszul arra, hogy Putyin elismerte az úgynevezett Donyecki és Luhanszki Köztársaságokat, Olaf Scholz német kancellár 2022. február 22-én felfüggesztette a projektet.³⁰ Lengyelország emellett (vagy talán még inkább) azt kifogásolta a vezetékek építésében, hogy Németország a korábban meghatározott uniós energiapolitikai célokkal (amelyek lényege az orosz gáztól való függetlenedés, valamint közös uniós energiapolitika kialakítása volt) teljesen ellentétesen cselekedett.

A PiS-kormányok másik jelentős konfliktusa az Európai Unióval, rajta keresztül pedig annak egyik vezető államával, Németországgal volt. Az Unió jövőjét Berlin és Varsó alapvetően másképpen képzelte el. Berlin egy mélyülő integrációt, egy szupranacionálisabb Uniót szeretett volna, amelyben erős központi intézmények irányítják az ügyek jelentős részét. Ezzel szemben a PiS-kormányok számára a jövő Európai Uniója egyfajta szuverén államok szövetségeként épül fel. Milyen problémák jelentették a fő ellentéteket az Unió és Lengyelország között? Az egyik legfontosabb problémaként a jogállamiság kérdése jelentkezett. Miután a PiS került kormányra, fokozatosan olyan törvényeket fogadtak el, amelyekeken keresztül a PiS jelentős hatást tudott gyakorolni a bírói ágra. Először a lengyel alkotmánybíróságra kerültek be jogtalanul bírók, utána az alkotmánybíróság működésébe is beleszólt a kormányzat, átalakítva annak működését. A PiS megszabta a bírók nyugdíjkorhatárát, fontos hatást gyakorolva megélhetésükre, később pedig a Legfelsőbb Bíróság Fegyelmi Kamarája kapott jogot arra, hogy elmozdítson olyan bírókat a pozíciójukból, akik „politikai aktivitásban” vesznek részt, jöllehet ez a döntés is jelentős mértékben adott lehetőséget önkényeskedésre. Az Európai Unió nem hagyta szó nélkül az eseteket, olyan eljárások (többek között 7-es cikkely szerinti eljárás) indultak Lengyelország ellen, amelyek különböző uniós források és támogatások visszatartásával jártak, köszönhetően a PiS-kormányok ellenállásának. A lengyel jogállamisággal kapcsolatban a német kormány többször is aggályait fejezte ki.³¹

Jelentős ellenállást váltott ki az Unión belül a lengyel média szabályozásának átalakítása, amely az EU véleménye szerint sértette a sajtó szabadságát. Vitás kérdés alakult ki az úgynevezett „LGBT-mentes” zónák kialakítása miatt, amelynek keretében az ország területének nagyjából egyharmadát lefedő mennyiségű lengyel önkormányzat

²⁹ *Focus Germany: The Nord Stream 2 Headache*. [online], 2019. 10. 01. Forrás: GIS [2025. 05. 25.].

³⁰ Handl, Vladimír – Nigrin, Tomáš – Mejstřík, Martin (2023): *Turnabout or Continuity? The German Zeitenwende and the Reaction of the V4 Countries to It*. *Journal of European Integration*, 45(3), 507.

³¹ *Commission Adopts Rule of Law Opinion on the Situation in Poland*. [online], 2016. 06. 01. Forrás: European Commission [2025. 05. 25.].

nyilvánította helységét „LGBT-mentesnek”, ergo egy olyan helyé, ahol az önkormányzat közoktatási programjában nincs LGBT-ideológia.³²

Nem alakult ki konszenzus a lengyel kormányok és az Unió között a migráció kérdéskörében, ráadásul itt konkrét összeütközés volt a német és a lengyel kormány között, hiszen az uniós migrációs politika fő meghatározói a Merkel-kormányok voltak. Méltán vált híressé Angela Merkel 2015. augusztus 31-i szövetségi sajtótájékoztatóján a 2015/2016-os németországi menekültválsággal és a menekültek növekvő befogadásával kapcsolatban elhangzott „Meg tudjuk csinálni!” mondata. Ezt tartják az „új befogadó kultúra” alapvető szlogenjének, és megalapozta annak idején a menekültekről szóló vitát. A PiS egyértelműen migrációellenes nézeteket vallott, ellenezte a beérkezett migránsok áthelyezését más országokba, ebből következően az uniós menekültügyi kvótarendszert is. Fontos kiemelni, hogy nem Lengyelország volt az egyetlen ország, amely nem értett egyet a migrációról alkotott német nézetekkel, de Varsó álláspontja és az annak következtében kialakult ellentét tovább rombolta a korábbi német–lengyel uniós tandem képét.³³

További ellentéteket szült az Unióval az abortusz nagyon szigorú lengyel szabályozása, 2020. október 22-én a lengyel alkotmánybíróság vitatott bírákkal kimondta, hogy fogycsökkenés vagy életet korlátozó betegség esetén az abortusz alkotmányellenes, ezzel tovább szigorította a már amúgy is merev lengyel szabályozást.³⁴ Legújabbán pedig az ukrán gabona behozatalával kapcsolatban támadt ellentét Lengyelország és az Unió érdekei között. Varsó felajánlotta, hogy tárolja az ukrán gabonát, de utána az EU lényegében vámmmentessé tette azt, ez a lépés viszont már a lengyel gazdák érdekeit sértette. A lengyelek és más szomszédok hatására az EU leállította az ukrán gabona importját, de utána mégis újrakezdte, ennek hatására pedig Lengyelország mellett Magyarország és Szlovákia is betiltotta az ukrán gabonaimportot a területére.³⁵

A PiS-kormányok alatt fokozatosan került elő egy újabb ellentétes téma Németország és Lengyelország között, méghozzá a II. világháborús jóvátétel kérdése. A téma többször is felmerült a PiS-kormányok regnálása alatt, de 2022. szeptember 1-jén egy új szintre lépett, amikor a náci támadás 83. évfordulóján 1300 milliárd eurós jóvátételt követelt a lengyel kormány Németországtól. A döntésnek természetesen jelentős belpolitikai vonzata volt, minden bizonnyal a Jog és Igazságosság így kívánta növelni szavazótáborát az akkor már közeledő 2023-as lengyel parlamenti választásokra. Berlin természetesen kijelentette,

³² Ciobanu, Claudia: *A Third of Poland Declared 'LGBT-Free Zone'*. [online], 2020. 02. 25. Forrás: Balkan Insight [2025. 05. 25.].

³³ Fella, Stefano (2024): *Poland: The Law and Justice Government and relations with the EU, 2015–2023*. House of Commons Library, 40–44.

³⁴ Puppink, Grégor: *Poland: The Constitutional Court Repeals Eugenic Abortion*. [online], 2020. 10. 22. Forrás: European Centre for Law & Justice [2025. 05. 25.].

³⁵ Fella 2024: 50–52.

hogy felháborítónak tartja az összeget,³⁶ és arra hivatkozott, hogy a két ország között a háborús jóvátétel ügyét már korábban rendezték.³⁷

A lengyel ellenzék egyetértett abban, hogy a PiS belpolitikai célzattal hozta fel ismételten a kérdést, ugyanakkor a 2022. szeptember 14-én a Szejmben megtartott szavazás, amely kijelenti, hogy Lengyelország sohasem mondott le igényeiről, nagy arányban támogatta a határozatot, tehát nem csak a Jog és Igazságosság képviselői fogadták el. Zbigniew Rau, aki 2020 és 2023 között volt Lengyelország külügyminisztere, azzal indokolta a döntést, hogy Németországnak legalább akkora törleszténivalója van Lengyelország irányába, mint Oroszország felé, a PiS-kormányzat pedig pusztán ezzel szeretne élni. Lengyelország célja egy olyan nemzetközi rendszer létrehozása, „amelyben a háborúk kirobantása veszteséges lesz, és az agresszorok tudják, hogy mindig meg kell fizetniük az általuk okozott erkölcsi és anyagi károk megtérítésének árát. Ezt fogjuk kikényszeríteni Oroszországból Ukrajnával kapcsolatban. Ugyanerre van szükség Németország és Lengyelország viszonyában is” – jelentette ki a lengyel miniszter.³⁸

A két ország viszonyában nagy jelentősége volt Olaf Scholz 2022. február 27-i, a Bundestagban elmondott beszédének, amely az Ukrajna elleni, 2022. február 24-i orosz invázióra adott válaszreakció volt. Ez később a *Zeitenwende*-beszéd elnevezést kapta, utalva arra, hogy a német kancellár az orosz támadást fordulópontnak nevezte nemcsak a történelemben, hanem a német kül-, biztonság- és védelempolitikai gondolkodásban is. Beszédében Scholz öt fontos pontot emelt ki, amelyek rövid összefoglalásban a következők: elsőként kifejezte, hogy a kialakult helyzetben Ukrajna még nagyobb fokú támogatására van szükség, nem engedhetik, hogy sikerrel járjon az orosz agresszió. Másodikként említette, hogy Oroszországot el kell tántorítani a háború folytatásától, ez alatt a német kancellár leginkább a szankciók igénybevételét értette. Harmadik pontként a háború továbbterjedésének megakadályozását határozta meg, eszköznek főleg a NATO és a kollektív védelem támogatását, valamint a NATO keleti szárnyának további német csapatokkal való megerősítését tekintette. Ennek keretében további német szárazföldi alakulatok küldését irányozta elő Litvániába, Romániában a német légierőnek szánt nagyobb szerepet, a tengerek biztonságának ellenőrzésében pedig a német haditengerészetnek, kiegészítve a NATO-légtér védelmének fontosságával.³⁹ A negyedik pontban több témát is érintett a német kancellár beszéde. Első célként meghatározta, hogy a német éves GDP-arányos védelmi költségvetésnek el kell érnie a 2%-ot, valamint a Bundeswehr fejlesztése érdekében egy 100 milliárd eurós alapot irányzott elő. Ugyanúgy a negyedik pontban említette az energiaellátás függetlenítésének kérdését, ennek érdekében a megújuló energiaforrások támogatását, a szén- és gáztartalékok

³⁶ Boyse, Matt: *Breaking the German-Polish Deadlock*. [online], 2023. 05. 05. Forrás: GIS [2025. 05. 25.].

³⁷ 1953-ban került elő először a háborús jóvátétel kérdése, a kommunista Lengyelország ugyanakkor a nyilvánvaló moszkvai befolyás hatására lemondott jóvátételi igényeiről. 1970-ben a lengyel külügyminiszter-helyettes ezt a döntést megerősítette, majd 1990-ben a korábban már említett, Németországra vonatkozó végleges szabályozásról szóló szerződés is ismételten megerősítette az ez irányú döntést, és ugyanezt tette 2017-ben az akkori lengyel külügyminiszter-helyettes.

³⁸ Boyse 2023.

³⁹ *Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022*. [online], 2022. 02. 27. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

kiépítést, két LNG-terminál építését Brunsbüttelben és Wilhelmshavenben, valamint a növekvő energiaárak miatt lakossági támogatás folyósítását irányozta elő. Az ötödik és egyben utolsó pont a Oroszországgal szemben folytatott külpolitikáról érkezett, itt Scholz kancellár szerint egyértelműen a diplomáciai megegyezésre való törekvésnek kell a német külpolitika középpontjában állnia.⁴⁰

A fordulópont-beszéd fontos jelét mutatta a német külpolitikai (különösen Oroszországgal kapcsolatos) gondolkodás átalakulásának, ugyanakkor ezt a PiS-kormány nem tudta (vagy nem akarta) észrevenni. A legfontosabb, hogy a PiS-kormány alatti lengyel politika németellenes irányvonala a német befolyás megfékezésére, nem pedig a növelésére összpontosított. Miközben a német politikával szembeni lengyel kritika gyakran helytálló volt, a lengyel politika nem vette tudomásul az Oroszországhoz fűződő német hozzáállásban bekövetkezett radikális változást, és tisztviselői továbbra is belpolitikai okokból bírálták Berlint.⁴¹ Ennek eredményeképpen Lengyelország és politikusai sokszor több időt töltöttek Németország és Franciaország Ukrajnával való szolidaritási kísérleteinek bírálatával, mint azzal, hogy együttműködjenek Berlinnel és Párizssal az EU keleti politikájának alakításában, ezáltal pedig csak tovább mélyítették az EU-n és a NATO-n belüli megosztottságot.⁴²

A következő jelentős és egyben alapvető fordulópontot a 2023-as lengyel parlamenti választások hozták el. A Jog és Igazságosság jóllehet technikailag megnyerte a választást, kormányt alakítani mégsem tudott, így egy PO-vezetésű kormány állt fel, a kormányfő pedig a német politikusok által is jól ismert Donald Tusk lett. A választás eredményét pozitívan fogadták Berlinben.

Az első kormányközi konzultációt 2024. július 2-án tartották, egyúttal ez volt az első egyeztetés a két ország kormánya között 2018 óta. A felek alapvetően más belpolitikai helyzettel érkeztek meg a tárgyalásra: Lengyelországban az európai parlamenti választások eredményeképpen a Tusk-kormány pozíciói megerősödtek, míg Németországban az SPD, a Zöldek és a Német Szabaddemokrata Párt (FDP) – tehát a kormánypártok – veresége gyengítette a kormány és Olaf Scholz helyzetét, amit csak tetézett a német kormánykoalíciók belül már alaptól fennálló frusztráció.⁴³

A tárgyalások eredményeként elfogadtak egy lengyel–német akciótervet, amely kimondja, hogy Oroszország az euroatlanti térséget érintő legnagyobb kihívás, valamint hogy továbbra is támogatni fogják Ukrajnát. Megállapodtak abban, hogy megnövelik befektetéseiket a két ország hadiiparába, valamint abban is, hogy az irreguláris migráció és embercsempészet elleni küzdelem jegyében szorosabbá teszik az együttműködést a két ország határőrsége között. A tárgyalásokon megerősítették a Lengyel–Német Kerekasztal és a Lengyel–Német Fórum működését, valamint egy Lengyel–Német Ház Berlinben történő építéséről is megegyeztek, ahol a fő kiállítás a lengyel–német kapcsolatokról,

⁴⁰ Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022 2022.

⁴¹ Buras, Piotr – Zerka, Paweł: *Image Rites: Poland's New Role in Europe*. [online], 2022. 06. 27. Forrás: European Council on Foreign Relations [2025. 05. 25.].

⁴² Handl–Nigrin–Mejstřík 2023: 515.

⁴³ Jasiński, Łukasz: *Polish–German Intergovernmental Consultations Resume, Yield Modest Results*. [online], 2024. 07. 09. Forrás: Polski Instytut Spraw Międzynarodowych (PISM) [2025. 05. 25.].

különösen annak II. világháború alatti vonzatairól szólna. (Ugyanakkor ez még csupán egy tervezet, amelyet csak ősszel nyújtanak be a német törvényhozásnak.) A II. világháború még élő lengyel áldozatainak megsegítésével és támogatásával kapcsolatban nem tudtak átütő sikert elérni a felek, Scholz ugyanis egy egyszeri fizetésű, nem túl nagy összegű jóvátételt szeretne adni a túlélőknek a jóakarat jeleként (tehát inkább szimbolikus jelleggel), míg Varsó amellet érvel, hogy havi támogatásban kellene részesülniük a túlélőknek, hiszen valójában nem sokan vannak még ma is életben, emiatt hatalmas kiadást a német költségvetés számára nem jelentene, ha havonta fizetnének. Ezzel a kérdéssel kapcsolatban továbbra sem értek el a felek közös álláspontot.⁴⁴

A lengyel és a német politikai kommunikáció

A vizsgálat során használt lengyel és német stratégiai dokumentumokat az 1. táblázat tartalmazza:

1. táblázat: A vizsgált német és lengyel stratégiai dokumentumok

Német stratégiai dokumentumok	Lengyel stratégiai dokumentumok
Fehér könyv 2006	Nemzeti biztonsági stratégia 2007
Védelempolitikai irányelvek 2011	Védelmi stratégia 2009
Fehér könyv 2016	Fehér könyv 2013
Bundeswehr-koncepció 2018	Nemzeti biztonsági stratégia 2014
A jövő Bundeswehrje állásfoglalás 2021	Védelmi koncepció 2017
Védelempolitikai irányelvek 2023	Külpolitikai stratégia 2017–2021
Nemzeti biztonsági stratégia 2023	Nemzeti biztonsági stratégia 2020

Forrás: a szerző szerkesztése

Német kommunikáció az energiapolitika terén

A német stratégiai kommunikáció az energiapolitikával kapcsolatban abszolút változatos képet mutatott az idők során. A 2006-os Fehér könyv elsősorban kiemelte a biztonságos, tartós és versenyképes energiaellátás stratégiai fontosságát Németország és Európa szempontjából is, valamint az energiakérdések fokozatosan növekvő szerepét a globális biztonságot tekintve. A dokumentum felismeri az EU és Németország növekvő energiafüggőségét, amelynek orvoslására egyrészt a párbeszéd szükségességét, másrészt az energiaigény csökkentését, megújuló energiaforrások felhasználását, a kiegyensúlyozott energiamix létrehozását javasolja. A dokumentum kiemelten foglalkozott Oroszország szerepével is, amelyben egy fontos ellátót lát, ezért is lényeges Németország számára a jó partnerség Moszkvával.⁴⁵

⁴⁴ Jasiński 2024.

⁴⁵ *White Paper 2006. On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr.* [online]. Forrás: Federal Ministry of Defence [2025. 05. 25.].

Az energiabiztonság fontos szerepét a 2011-es Védelempolitikai irányelvek dokumentum is kiemeli, külön említve az energiaforrások szűkösségét.⁴⁶ A 2016-os Fehér könyv, hasonlóan a 2006-os dokumentumhoz, stratégiai prioritásként kezeli a biztonságos nyersanyag- és energiaellátást, ehhez kapcsolódóan Németországot érintő biztonságpolitikai kihívásként említi többek között a biztonságos nyersanyag- és energiaellátást fenyegető veszélyeket, célként pedig az energiaágazat sebezhetőségének csökkentését a hibrid támadások ellen.⁴⁷

A 2023-as Nemzeti biztonsági stratégia egyik központi motívuma az energia terén az egyoldalú függőségek kérdése. Összességében a dokumentum nem tér el az előbb tárgyalt stratégiai dokumentumok által megfogalmazott megállapításoktól, inkább konkrét cselekvési terveket fogalmaz meg azokkal kapcsolatban. Az energiaforrások biztonságos ellátása terén az egyoldalú függőségek csökkentését irányozza elő, ugyanakkor kiemeli, hogy minden intézkedés ellenére Németország energiainportőr fog maradni előreláthatólag egy jó ideig. Oroszországra ugyanúgy fontos ellátóként tekint, ugyanakkor egyértelműen kimondja, hogy destabilizálásra használja energiapolitikáját, ezért is kell a függőséget csökkenteni irányába. Végezetül a klímaügyekkel kapcsolatban kimondja a dokumentum, hogy az energia terén zajló zöldátalakulás nagy lehetőségeket rejt magában, mivel nemcsak tiszta energiát jelent, hanem kevesebb függőséget is.⁴⁸

A német politikusok nyilatkozataira áttérve egyből szemet szúr Angela Merkel kancellár 2006. decemberi beszéde, amelyben a Bundestagban ismertette céljait az Európai Unió Tanácsában és a G8-államokban betöltött német elnökséggel kapcsolatban. Beszédében kiemelt szerepet foglalt el a megújuló energiaforrások szerepe, az energiahatékonyság növelése, a villamosenergia- és gázpiacok megnyitása az Unióban, ezzel a 2006-os Fehér könyvben foglaltakat nagyban lefedte.⁴⁹ Ezek a motívumok Merkel asszony több későbbi beszédében is visszaköszöntek 2007 és 2009 folyamán.⁵⁰

Érdekes ellentétet szült a kormánykoalíción belül (CDU/CSU–SPD) az atomenergia kérdése. A szociáldemokraták 2020-ra az atomenergia teljes kivezetését szerették volna elérni, ennek adott hangot Frank-Walter Steinmeier SPD-s külügyminiszter is, amikor 2009. szeptemberi beszédében úgy fogalmazott: „Bárki, aki most hirdeti az atomenergiához való visszatérést, meg fogja fordítani az energetikai átmenetet, és gondoskodni fog arról, hogy nagyon gyorsan elveszítsük az új energiatechnológia terén jelenleg meglévő

⁴⁶ German Ministry of Defence – The Minister: *Defence Policy Guidelines. Safeguarding National Interests – Assuming International Responsibility – Shaping Security Together*. [online], 2011. 05. 27. Forrás: German Ministry of Defence [2025. 05. 25.].

⁴⁷ *White Paper 2016. On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr*. [online]. Forrás: The Federal Government [2025. 05. 25.].

⁴⁸ *Robust. Resilient. Sustainable. Integrated Security for Germany. National Security Strategy*. [online]. Forrás: The Federal Government [2025. 05. 25.].

⁴⁹ *Deutsche Doppelpräsidentschaft: Nationales Anliegen*. [online], 2006. 12. 14. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁵⁰ *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel auf der Jahreskonferenz des Rates für Nachhaltige Entwicklung*. [online], 2007. 11. 27. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.]; *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel beim Neujahrsempfang des Bundesverbandes Erneuerbare Energie e.V. (BEE) zum Thema „Erneuerbare Energien – ein zentraler Baustein für die Energieversorgung der Zukunft“*. [online], 2009. 01. 28. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

vezető szerepet.” Emellett kijelentette, hogy Németországnak ragaszkodnia kell az atomenergia fokozatos megszüntetéséhez.⁵¹

Ezzel szemben Angela Merkel ebben az időszakban folyamatosan kiállt az atomenergia mint a német energiamix jelentős részét szolgáltató tényező mellett, erre utal 2009. júliusi beszéde is, amikor elmondta, hogy az atomenergiát fontos hozzájárulásnak tartja az energiaellátáshoz, emellett pedig kifejezte azon célját, hogy az atomerőművek élettartamának meghosszabbítását elérje.⁵²

Az atomenergiáról szóló vita a 2011. március 11-ei fukusimai atomerőmű-baleset révén vett teljes fordulatot. Angela Merkel jelentősen változtatott álláspontján a katasztrófa hatására, és ennek hangot is adott 2011. júniusi beszédében, amikor így fogalmazott: „Bármennyire kampányoltam tavaly összelejtő energiakoncepciók részeként a német atomerőművek üzemidejének meghosszabbításáért, ma már egyértelműen kijelenthetem ebben a Házban: Fukushima megváltoztatta a hozzáállásomat az atomenergiához.”⁵³ Beszédében a kancellár kifejtette, hogy az atomenergia-törvény módosítása folyamatban van, ennek következtében pedig a németországi atomenergia-használat 2022-es megszűnését irányozta előre. Az atomenergia kiváltására a megújuló energiaforrásokra való áttérést látta válasznak, ugyanakkor felismerte azt a problémát, hogy az átmeneti időszakban hagyományos energiára is szükség lehet. Merkel az atomenergiával kapcsolatos álláspontját egy jóval későbbi, a Reuters hírügynökségnek 2021 novemberében adott interjújában is megerősítette, amikor megvédte az atomenergia fokozatos kivezetéséről szóló döntését, annak ellenére, hogy ez megnehezítette Németország számára, hogy leszoktassa gazdaságát a fosszilis tüzelőanyagokról, a kritikusok szerint ezáltal függővé téve Németországot a széntől.⁵⁴

A 2016-os Fehér könyvben meghatározott cél az energiaágazat sebezhetőségének csökkentését érintően már Frank-Walter Steinmeier külügyminiszter 2014. májusi beszédében is megjelent, amelyben megemlítette, hogy az ukrajnai válság akut politikai fókuszponttá tette az ellátásbiztonság kérdését, orvoslására pedig az energia diverzifikációját javasolta, méghozzá háromféle értelemben, az energiaforrások, az ellátó országok, valamint az ellátási útvonalak területén.⁵⁵

Időről időre előkerül a német energiakérdésekkel kapcsolatban az uniós belső energiacsökkentés ötlete, amelyen keresztül úgyszintén az energiaellátás biztonságának növekedését várják a politikusok. Guido Westerwelle FDP-s külügyminiszter 2012. májusi beszédében különös figyelmet szentelt a belső energiacsökkentés ötletének. Kifejtette, hogy a belső piac új területekre való kiterjesztése ismét nagyszerű lehetőségeket kínál az energiaszektor

⁵¹ *Rede des Bundesministers des Auswärtigen, Dr. Frank-Walter Steinmeier, in der Debatte zur Situation in Deutschland vor dem Deutschen Bundestag.* [online], 2009. 09. 08. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁵² *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum 50-jährigen Bestehen des Deutschen Atomforums e.V.* [online], 2009. 07. 01. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁵³ *Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zur Energiepolitik vor dem Deutschen Bundestag.* [online], 2011. 06. 09. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁵⁴ Rinke, Andreas: *Exclusive Merkel Defends Nuclear Power Exit Despite Climate Challenges.* [online], 2021. 11. 19. Forrás: Reuters [2024. 10. 23].

⁵⁵ *Rede von Außenminister Frank-Walter Steinmeier beim Second Energy Security Summit der Münchner Sicherheitskonferenz: „The Next Great Game? Global Impacts of the Shale Revolution“.* [online], 2014. 05. 28. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].

területén is, mivel ezen a területen véleménye szerint „a fokozott verseny alacsonyabb árakhoz és nagyobb ellátásbiztonsághoz vezet a fogyasztók számára, és célja a kis- és középvállalkozások megerősítése a bürokrácia csökkentésével, a kockázati tőkéhez való hozzáférés javításával és az európai közbeszerzési jog modernizálásával”.⁵⁶ Az uniós belső energiapiac ötletét felvetette Frank-Walter Steinmeier is a már említett 2014. májusi beszédében, amikor így fogalmazott: „Amire szükségünk van, az a belső (EU-s) energiapiac kiteljesítése.”

A téma konstans módon jelen volt a német politikai élet több szereplőjénél is, függetlenül a pártcsaládhoz való tartozástól, ráadásul az ötlet azóta sem veszett ki a német politikából. Ezt bizonyítja Annalena Baerbock zöldpárti külügyminiszter 2024. júniusi beszéde is, amelyben a biztonság legjobb garanciájának az energiaágazatban is a hálózatra kapcsolást nevezte, kifejtve, hogy „a közös energia, amelyet diverzifikálunk, egyben a legjobb biztonsági védelem is”.⁵⁷

Szót érdemel a megújuló energiaforrások kérdése is, amely több stratégiai dokumentumban is megjelent, legutóbb a 2023-as Nemzeti biztonsági stratégiában. A politikai közbeszédbe leginkább a 2011-es fukusimai események után került be a kérdés Németországban, erre példa Angela Merkel már korábban idézett 2011. júniusi beszéde is, amelyben kimondta, hogy a megújuló energiának a jövő energiaellátásának központi pillérévé kell válnia, ezzel kapcsolatban ambíciószinteket is meghatározott. A megújuló energiáról szólva a kancellár 2015. januári beszédében ambiciózus irányszámokat határozott meg, amikor így fogalmazott: „Mindannyian (a megújuló energiát használó szereplők) biztosítjuk, hogy fokozatosan közelebb kerüljünk ahhoz a célunkhoz, hogy 2030-ra legalább 50%-ra, 2040-re legalább 65%-ra, végül 2050-re legalább 80%-ra növeljük a megújuló energiák arányát a villamosenergia-fogyasztásban.” A megújuló energiaforrásokra való gyors átállás veszélyeire is felhívta ugyanakkor a figyelmet, amikor kiemelte, hogy „a megújuló energia népszerűsítésének költségei az elmúlt években a gyors terjeszkedés miatt jelentősen megemelkedtek”.⁵⁸

Ugorva egy kicsit az időben, a megújuló energia kérdése továbbra is központi helyet foglal el az energetikai kérdésekben. Olaf Scholz kancellár 2023. márciusi beszédében kijelentette, hogy a megújulóenergia-termelők hálózatra kapcsolási és a villamos vezetékhálózat kiépítési ütemének felgyorsítására van szükség, az energiaárak megfizethető szinten tartása mellett. A kancellár emellett azt is kifejezte, hogy „a szövetségi kormány támogatni fogja az úgynevezett áramvásárlási megállapodásokat a megújuló energia vásárlói és termelői között”. Az ilyen megállapodások célja, hogy a vállalatok közvetlenül az energiatermelőktől vásárolhassanak zöldáramot.⁵⁹

⁵⁶ *Regierungserklärung des Bundesministers des Auswärtigen, Dr. Guido Westerwelle, vor dem Deutschen Bundestag.* [online], 2012. 05. 11. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁵⁷ *Rede von Außenministerin Annalena Baerbock auf dem Kongress des Bundes der Energie- und Wasserwirtschaft.* [online], 2024. 06. 05. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].

⁵⁸ *Rede von Bundeskanzlerin Merkel zum Neujahrsempfang des Bundesverbands Erneuerbare Energie e.V. (BEE).* [online], 2015. 01. 14. Forrás: Der Bundeskanzler [2025. 05. 25.].

⁵⁹ *Scholz über Energiewende. „Jedes Jahr 500.000 neue Wärmepumpen“.* [online], 2023. 03. 07. Forrás: Tagesschau [2025. 05. 25.].

Főleg az utóbbi időben merült fel a hidrogén mint nagy mennyiségben előállítható energiaforrás kérdése. Heiko Maas SPD-s külügyminiszter 2021. márciusi beszédében úgy fogalmazott: „Ha korábban az olaj volt a »fekete arany«, akkor a hidrogén a jövő láthatatlan aranya.” Ezzel kapcsolatban kifejezte, hogy „Németországnak és az EU-nak még 2050-ben is nagy mennyiségű energiát kell majd importálnia, különösen hidrogén formájában. Ehhez szoros együttműködésre lesz szükség a világ minden régiójával.”⁶⁰ Emellett Olaf Scholz már említett 2023. márciusi beszédében is felmerült a hidrogén kérdése. Beszéde keretében utalt új gázórművek építésére, amelyek a jövőben akár hidrogénnel is üzemeltethetők lesznek, valamint a hidrogén mint energiahordozó szerepére, ugyanis véleménye szerint a hidrogén helyettesítheti, és ki fogja váltani a földgázt, a kőolajat és a szenet – különösen az iparban, az energiaszektorban, de a légi, a tengeri és a nehézáru-szállításban is.

A vizsgált stratégiai dokumentumokban és nyilatkozatokban öt fő motívum tűnt fel a német energiapolitikával kapcsolatban: az ellátásbiztonság fontossága és felértékelődése; a német energiaforrások és energiainport diverzifikációja mint jelentős teljesítendő lépés; az atomenergia kérdése, amelyről a diskurzus nagymértékben megváltozott a Fukushimai katasztrófa után; a megújuló energiaforrások nagy szerepe és kiépítésük fontossága; valamint az uniós belső energiapiac kialakításának igénye.

Német kommunikáció a migrációs politikával kapcsolatban

A migrációról néhol szűkszavúan, néhol bővebben nyilatkoztak a vizsgált német stratégiai dokumentumok. A 2006-os Fehér könyv tárgyalja a globalizáció kérdését mint az irreguláris migráció egyik okát, ugyanis véleménye szerint a globalizáció egyes helyeken a kulturális identitást fenyegető és az egyenlőtlenséget megszilárdító veszélynek tekintett, ezáltal pedig az irreguláris migrációhoz járulhat hozzá. Ezenkívül a témával kapcsolatban a dokumentum említi, hogy a kontrollálatlan migráció destabilizálhat régiókat, elvben akár betegségek is terjedhetnek, valamint hogy a folyamat egyik népszerű célpontja Németország.⁶¹

A 2011-es Védelempolitikai irányelvek dokumentum ismételten kockázatként és fenyegetésként említi a migrációt, okának a bukott államok létrejöttét, valamint a környezetváltozást nevezi meg mint lehetséges hatványozó tényezőt.⁶² A 2016-os Fehér könyv bővebben foglalkozik a kérdéskörrel. Egyrészt a 2006-os Fehér könyvhöz hasonlóan kiemeli Németországot mint a migráció lehetséges népszerű célpontját, amit Németország erős gazdaságával magyaráz mint vonzó tényező. A dokumentum érdekes szempontból közelíti meg a kérdést: részletezi, hogy Németországban demográfiai fogyás, a föld más részein viszont túlnépesedés van, emiatt Németországon nagy lesz a migrációs nyomás, amelyet a szakképzett munkaerő bevándorlásával enyhíteni ugyan lehet, de megállítani nem. A migráció másik fontos okaként a klímaváltozást is megemlíti

⁶⁰ *Speech by Foreign Minister Heiko Maas at the Opening of the Berlin Energy Transition Dialogue: 'Towards Climate Neutrality'*. [online], 2021. 03. 16. Forrás: Federal Foreign Office [2025. 05. 25.].

⁶¹ *White Paper 2006. On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr*.

⁶² German Ministry of Defence – The Minister 2011.

a dokumentum. A Fehér könyv azt mondja, hogy a migráció önmagában nem jelent kockázatot Németország számára, ugyanakkor az ország a kontrollált és legális migrációban lenne érdekelt, nem a kontrollálatlanban és irregulárisban. A sorok közül kiolvasható a német kormányzat azon célja, hogy a Németországban jelentkező demográfiai fogyást és az annak következtében fellépő munkaerőhiányt főleg a szakképzett munkaerő bevándorlásával kívánna enyhíteni szervezett formában. A dokumentum beszél még az európai uniós migrációs politikáról is, amelynél alapvető elképzelésként azt hangsúlyozza, hogy méltányos tehermegosztásra van szükség a tagállamok között.⁶³

A 2023-as Nemzeti biztonsági stratégia a 2016-os Fehér könyvhöz hasonlóan kiemeli, hogy az irreguláris migráció veszélyt szül, míg a migráció reguláris formája gazdagítja Németországot, ergo a hátrányos demográfiai helyzet ellenszere lehet. Az ország számára hasznos migráció ösztönzésére a dokumentum intelligens toborzási politikát ír elő. Szót ejt ugyanakkor az irreguláris migráció elleni hatékony fellépésről is, véleménye szerint a nemzeti és európai partnerek segítségével lehetne a folyamatot megfelelően kezelni, kulcsszerepet szánva itt a célzott migrációs partnerségeknek, valamint az EU és a globális partnerek közötti együttműködés bővítésének. Németország számára elsősorban a szakképzett munkaerő bevándorlása lenne kívánatos, a dokumentum pedig azok esetében, akik nem felelnek meg a kritériumoknak, vagy illegálisan vándorolnak be, kétoldalú migrációs és hazatelepítési megállapodások kötését javasolja a főbb származási országokkal, így ezen országok egyfajta módon „visszavennék” ezeket a személyeket.⁶⁴

A német politikusok nyilatkozataira rátérve, egyes felszólalásokban megjelent a német kormányzat nyitottsága a migrációt illetően. Angela Merkel 2013. áprilisi beszédében elismerte Németország migrációs célpont jellegét, amikor így fogalmazott: „A külföldi állampolgárok bevándorlása nem átmeneti jelenség, ahogyan azt sokáig feltételezték, hanem állandó valóság. Ezért nem szabad megállnunk annál, hogy magas migrációs rátával rendelkező ország vagyunk; az integráció országává akarunk válni.” Emellett a már ekkor is tapasztalható és már említett negatív demográfiai trendek következtében hangsúlyozta, hogy „mindenki számára világosnak kell lennie: mindenki, aki kulturális hátterével, érdeklődési körével, tudásával, gazdasági, társadalmi és politikai tapasztalataival hozzájárul országunkhoz, az értékes számunkra”. Ezáltal a 2016-os és 2023-as stratégiai dokumentumban egyértelműen kifejezett szakképzett bevándorlásra való igény jelentkezik a beszédben.⁶⁵ Ugyanez a negatív demográfiai trendekből fakadó nyitottság érzékelhető Thomas de Maizière CDU-s belügyminiszter 2014. szeptemberi, valamint Angela Merkel 2018. decemberi beszédében is.⁶⁶ Utóbbiban Merkel egyértelműen összekötötte az ország gazdasági jólétét, valamint a szakképzett bevándorlók jelenlétét Németországban, amikor így fogalmazott: „Németország gazdasági jóléte a külföldi

⁶³ White Paper 2016. *On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr*.

⁶⁴ Robust. Resilient. Sustainable. *Integrated Security for Germany. National Security Strategy* 2023.

⁶⁵ Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel beim Festakt „60 Jahre Bundesamt für Migration und Flüchtlinge”. [online], 2013. 04. 10. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁶⁶ Rede des Bundesministers des Innern, Dr. Thomas de Maizière, zum Haushaltsgesetz 2015 vor dem Deutschen Bundestag. [online], 2014. 09. 09. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.]; Rede von Bundeskanzlerin Merkel beim Festakt zum 40-jährigen Bestehen des Amtes der Beauftragten der Bundesregierung für Migration, Flüchtlinge und Integration. [online], 2018. 12. 12. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

szakmunkásokhoz is kötődik.” A szakképzett bevándorlókra való szükségét Olaf Scholz is kifejezte 2023. októberi beszédében.⁶⁷

Más nyilatkozatok azt hangsúlyozták, hogy noha Németország nyitott a bevándorlók érkezésére, cserébe a német államnak is vannak elvárásai a bevándorlók és az őket kibocsátó országok irányába. Erre példa Angela Merkel 2010. októberi beszéde, amelyben a kancellár meglehetősen pesszimista álláspontot vett fel a migráció németországi kezelésével kapcsolatban, amikor bevallotta, hogy a németországi multikulturális társadalom felépítésére tett erőfeszítések kudarcot vallottak, és korábban túl keveset követeltek a beérkező bevándorlók integrációja tekintetében. A német állam által támasztott elvárásokról elmondta, jogos követelés, hogy a bevándorlók megtanulják a német nyelvet annak érdekében, hogy esélyesek legyenek a munkaerőpiacon.⁶⁸ A következő példa Angela Merkel már említett 2013. áprilisi beszédében található, amikor arról beszélt, hogy a beérkező bevándorlóknak is akarniuk kell a beilleszkedést. Erről így nyilatkozott: „Ez azt jelenti, hogy mindenkinek, aki követel, támogatást is kell nyújtania; aki jogokat követel, annak a kötelességeit is teljesítenie kell. Ez a jog- és értékrendszerünk tiszteletben tartásával kezdődik.”⁶⁹

Olaf Scholz már említett 2023. októberi beszéde is tartalmaz ilyen részleteket. A kancellár felvetette a hazatelepítési csomagokról való tárgyalás lehetőségét, amibe beletartozna például egy olyan szabályozás is, amely kimondja: a kitoloncolást megelőzően 28 napos fogva tartás lehetséges, ha ez szükségessé vált, és más módon nem érhető el. Emellett a kancellár is kifejezte a szakképzett munkavállalók Németországba vándorlásának szükségességét, amit a 2016-os Fehér könyv és a 2023-as Nemzeti biztonsági stratégia is említett, ugyanakkor kiemelte (hasonlóan a 2023-as stratégiai dokumentumhoz), hogy szerződések kötése lenne szükség a kibocsátó és tranzitállamokkal az integrációra nem megfelelő személyek visszavételével kapcsolatban.⁷⁰ Annalena Baerbock zöldpárti külügyminiszter 2024. szeptemberi interjújában beismerte, hogy habár Németország nyitott a bevándorlásra, a súlyos bűnelkövetők elveszítik védelmüket, függetlenül attól, hogy honnan származnak.⁷¹

Egyes nyilatkozatokban arra utaltak német vezetők, hogy noha a bevándorlás pártján áll Németország, a folyamat kontrollált formáját tartja kívánatosnak, értve ezt mind a menekültek hátterére, mind a menekültek számára. Erre példa Hans-Peter Friedrich CSU-s belügyminiszter 2011. áprilisi nyilatkozata, amelyet a Bundestagban mondott el egy vita folyamán. A vita témája az észak-afrikai menekültek kérdése volt, Friedrich pedig arra figyelmeztetett, hogy Európa „rossz jelzést” küld azzal, hogy gondolkodás nélkül befogadja a menekülteket. „Csak úgy tudunk segíteni, ha stabilizáljuk az észak-afrikai országokat” – mondta Friedrich.⁷² Ugyancsak erre példa Olaf Scholz már említett 2023.

⁶⁷ Rede von Bundeskanzler Olaf Scholz bei der Wirtschaftskonferenz 2023 der SPD-Bundestagsfraktion. [online], 2023. 10. 11. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁶⁸ Schrader, Martin: „Multikulti ist tot!” [online], 2010. 10. 16. Forrás: Deutsche Welle [2025. 05. 25.].

⁶⁹ Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel beim Festakt „60 Jahre Bundesamt für Migration und Flüchtlinge” 2013.

⁷⁰ Rede von Bundeskanzler Olaf Scholz bei der Wirtschaftskonferenz 2023 der SPD-Bundestagsfraktion 2023.

⁷¹ Knobbe, Martin – Schult, Christoph: Außenministerin Annalena Baerbock im Interview mit dem Spiegel. [online], 2024. 10. 06. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].

⁷² Koalition stützt Flüchtlingspolitik der Bundesregierung. [online], 2011. 04. 13. Forrás: Deutscher Bundestag [2025. 05. 25.].

októberi beszéde, amelyben így fogalmazott a kérdéssel kapcsolatban: „De ezt nagyon világosan szeretném elmondani: jelenleg túl sok ember érkezik szabálytalanul Európába és Németországba. Ezért a mi feladatunk, hogy korlátozzuk a Németországba irányuló irreguláris migrációt, és biztosítsuk, hogy kevesebben érkezzenek.”

Végezetül érdemes megemlíteni a német politikai szereplők gondolatait a migráció európai uniós kezelését illetően is. Angela Merkel 2013. áprilisi, már említett beszédében is szót ejtett az EU Kék Kártya bevezetéséről, amely megkönnyítette külföldről a magasan kvalifikált szakemberek, egyetemet végzettek foglalkoztatását. Ezzel kapcsolatban a kancellár kifejezte, Németország várja a magasan képzett embereket. Thomas de Maizière belügyminiszter már úgyszintén említett 2014. szeptemberi beszédében több téren is kitért a migrációra adott EU-s válasza. Véleménye szerint az Unió külső határainak jobb ellenőrzésére van szükség, emellett pedig kiemelte: „Az Európai Unióban készek vagyunk egy összehangolt közös hazaszállítási politikára az olyan országokba, ahol ez humanitárius szempontból lehetséges.” Olaf Scholz 2023. októberi, Annalena Baerbock pedig 2024. szeptemberi beszédében is megemlítette a migráció uniós kezelését. Scholz kancellár kifejezte: „Keményen dolgoztunk azon is, hogy Európa végre együttműködjön, és legyen szolidaritási mechanizmus.” A kancellár a szolidaritási mechanizmus mellett előírányozta annak szükségességét is, hogy a menekültügyi eljárások hatékonyságának növelésére van szükség az EU-ban. Baerbock külügyminiszter a *Spiegel*nek adott interjúja során kifejtette, hogy az európai menekültrendszer reformját a belügyminiszterrel közösen indította el, véleménye szerint pedig: „Ezt most teljes sebességgel végre kell hajtanunk. Más szóval: regisztrációs és határeljárások közvetlenül az EU külső határán. Egy igazságosabb elosztási mechanizmus Európán belül, hogy a német önkormányzatok terhei enyhüljenek. Gyors visszatérés a többi uniós tagállamba és a származási országokba.”

Megfigyelhető, hogy a vizsgált stratégiai dokumentumokban és nyilatkozatokban három fő motívum tűnt fel a német migrációs politikával kapcsolatban: az illegális migráció elutasítása a legális migráció (főleg a szakképzett külföldi munkaerőé) támogatásával szemben; a kibocsátó és tranzitországokkal kötendő szerződések annak érdekében, hogy oda esetlegesen bevándorlókat lehessen visszaküldeni; valamint a beérkezők társadalmi integrációjának fontossága.

A német uniós politika kommunikációja

Az Európai Unióról és az uniós politika fejlődéséről számos német stratégiai dokumentum értekezik. A 2006-os Fehér könyv kifejezi, hogy a német biztonságpolitika egyik elsődleges célja az európai stabilitási térség megerősítése az európai integráció és az Európai Unió aktív szomszédságpolitikájának megszilárdítása és fejlesztése révén. Mindemellett a dokumentum leírja, hogy Németország kiemelt politikai célja továbbra is az Európai Unió megerősítése és az európai integráció folyamatának előmozdítása.⁷³

A 2011-es Védelempolitikai irányelvek leírja, hogy Németország biztonsági érdekei csak nemzetközi kooperációval érhetők el, ebben pedig Németország az Európai Uniónak

⁷³ White Paper 2006. *On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr*.

is nagy szerepet szán.⁷⁴ A 2016-os Fehér könyv stratégiai prioritásként említi a NATO és az EU kohéziójának és cselekvőképességének erősítését, mindemellett kifejezi, hogy az EU a német politikai identitás szerves részét képezi, ráadásul az uniós tagságnak mindig is stabilizáló szerepe volt, emiatt Németország támogatja az Unió bővítését is.⁷⁵

A 2021-es, A jövő Bundeswehrje állásfoglalás is foglalkozik röviden az Unió szerepével, amellyel kapcsolatban leírja, hogy Franciaországgal és európai partnereikkel együtt nagyobb biztonságpolitikai erőt kívánnak adni az EU-nak.⁷⁶ A 2023-as Védelempolitikai irányelvek az Európai Unióval és a közös biztonság- és védelempolitikával kapcsolatban elmondja, hogy az orosz fenyegetés miatt meg kell erősíteni az Európai Unió cselekvőképességét a közös biztonság- és védelempolitika keretében.⁷⁷ A 2023-as Nemzeti biztonsági stratégia leírja, hogy Németország támogatja az uniós integráció mélyítését, a kohézió növelését és az EU bővítését, ugyanakkor ehhez bizonyos reformok meghozatala szükséges.

A német politikai vezetők nyilatkozataira rátérve az Unióval és az uniós integrációval kapcsolatban az egyik vezérmotívum, amely feltűnik az idők folyamán, az egységes Európa gondolata. Angela Merkel 2007. januári beszédében kifejezte, hogy a sokszínűség és a tolerancia építi fel Európát, nem véletlenül lett a német EU soros elnökségi program mottója is: „Európa együtt sikeres”.⁷⁸ Ugyanezt a sokszínűséget emelte ki a kancellár 2009. júniusi és 2013. decemberi beszédében is. A 2009. júniusi nyilatkozatban kifejezte, hogy „az általunk elképzelt Európa, a sokszínűség Európája”, a 2013-as beszédben pedig ismét megemlítette az európai egyesülés célját.⁷⁹

Heiko Maas külügyminiszter 2020. júniusi beszédében az európai egység fontosságát hangsúlyozta, ekkor így fogalmazott: „Csak akkor tudja értékeit és érdekeit kívülről érvényesíteni, ha Európa belsőleg szolidárisan összetart, és még közelebb kerül egymáshoz.”⁸⁰ Olaf Scholz 2023. májusi felszólalásában pedig többek között egy egységes Európa szükségességét emelte ki.⁸¹

A következő fontos motívum a politikai nyilatkozatokban a vizsgált időszakban az uniós bővítési politika támogatása, amely a 2016-os Fehér könyvben és a 2023-as Nemzeti biztonsági stratégiában is megjelent. Angela Merkel már említett 2007. januári beszédében is foglalkozott a bővítés kérdésével. Az uniós Alkotmányszerződés ratifikációs válságából való kiút keresésével kapcsolatban elmondta, hogy az akkor érvényes szabályok mellett az EU bővítése nem lenne lehetséges, és nincs is felhatalmazása a szükséges döntések

⁷⁴ German Ministry of Defence – The Minister 2011.

⁷⁵ White Paper 2016. *On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr*.

⁷⁶ Bundesministerium der Verteidigung – Die Bundesministerin – Der Generalinspekteur: *Positionspapier: Gedanken zur Bundeswehr der Zukunft*. [online], 2021. 02. 09. Forrás: Augengeradeaus.net [2025. 05. 25.].

⁷⁷ Defence Policy Guidelines 2023. [online]. Forrás: Federal Ministry of Defence [2025. 05. 25.].

⁷⁸ Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel vor dem Europäischen Parlament. [online], 2007. 01. 17. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁷⁹ Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel auf dem Föderalismus-Symposium. [online], 2009. 06. 24. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁸⁰ Rede des Bundesministers des Auswärtigen Heiko Maas beim Digitalen Jahrestreffen des Rates des „European Council for Foreign Relations“ (ECFR). [online], 2020. 06. 29. Forrás: eu2020.de [2025. 05. 25.].

⁸¹ Rede von Bundeskanzler Scholz im Rahmen der Diskussionsreihe „This is Europe“ im Europäischen Parlament. [online], 2023. 05. 09. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

meghozatalára. Kifejezte ugyanakkor, hogy nem minden uniós tagságra pályázó ország csatlakozhat, számukra az uniós szomszédságpolitikában való részvételt jelölte meg irányadó célként. A bővítési politika támogatása tűnt ki Olaf Scholz már említett 2023. májusi beszédéből is, amelyben az egységes Európa szükségességéhez kapcsolódóan kiemelte, hogy az egységes Európához hozzátartozik a nyugat-balkáni országok uniós tagsága is. Érdemes megemlíteni Annalena Baerbock 2023. novemberi beszédét is, amelyben széleskörűen tárgyalta az uniós csatlakozás kérdését. Kiemelte, az Unió bővítése geopolitikai szükségszerűség, hiszen ezáltal az adott régiókban az uniós tagság stabilizáló hatást érhet el, ugyanakkor azt is kifejezte, hogy ezen országok nem léphetnek be csak úgy, bizonyos feltételeknek teljesülniük kell. Javasolta a csatlakozási folyamatok megváltoztatását is: a tagjelölt országok Unióba való fokozatos integrációja tekintetében felvetette, hogy azon tagjelöltek, amelyek a csatlakozási folyamat egyes fejezeteit már befejezték, megfigyelőként részt vehetnének az Európai Tanács megfelelő brüsszeli ülésein is. Mindemellett azt az ötletet is felvetette, hogy az EU népszerűsége növelhető lenne a kívánt térségekben, ha több alap és uniós program is megnyílna csatlakozó országok előtt.⁸²

A harmadik fontos motívum az Unió reformjával kapcsolatos politikai nyilatkozatok. Ez az igény például a 2023-as Nemzeti biztonsági stratégiában is megjelenik. Angela Merkel említett 2007-es beszédében különböző reformjavaslatokkal állt elő az Uniót érintő kérdésekben. Ezek egyike volt a bürokrácia csökkentésének terve. Másrészt beszédében felmerült az Alkotmányszerződés kérdése is (ekkor mutatkoztak gondok az Alkotmányszerződés tagállamok általi ratifikációjában), amelyre próbált megoldásokat találni. Az Alkotmányszerződés a későbbiekben nem lépett hatályba, de az Unió számára a későbbiekben nem ez, hanem a 2008-as gazdasági világválság és annak kezelése jelentette az egyik legnagyobb problémát.

Ezzel és az EU reformjával kapcsolatban Guido Westerwelle külügyminiszter 2012. szeptemberi beszédében vázolt fel lehetséges javaslatokat. A külügyminiszter elmondta, hogy válságbiztossá kell tenni Európát, még hozzá akképpen, hogy „orvosolni kell az euró strukturális gyengeségét, és ki kell egészíteni monetáris uniónkat érdemi, szorosabb gazdaságpolitikai, pénzügyi és költségvetési együttműködéssé”. Ezenkívül véleménye szerint „a mostani út végén, egy napon politikai uniónak kell lennie. Ez teljessé tenné gazdasági és monetáris uniónkat. Ugyanakkor a szó szoros értelmében közös kül- és biztonságpolitikát valósítana meg”. Az uniós intézmények reformjával kapcsolatban pedig a következőt fogalmazta meg: „A jövő politikai uniójának a hatalmi ágak európai szétválasztásán kell alapulnia. Egy olyan parlamenttel, amely elfogadja az európai törvényeket. Egy olyan bizottsággal, amely egy európai kormány munkáját végzi, és amelynek elnökét közvetlenül választják. És egy tanáccsal, amely második kamaraként képviseli a tagállamok aggodalmait.”⁸³

Az Európai Gazdasági és Monetáris Unió tervezési hiányosságainak orvoslása és leküzdése Angela Merkel 2013. decemberi beszédében is megjelent, ezáltal kívánta

⁸² *Rede der Außenministerin Annalena Baerbock bei der Europakonferenz im Auswärtigen Amt.* [online], 2023. 11. 02. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].

⁸³ *Rede von Außenminister Guido Westerwelle zur Eröffnung der Konferenz „Der Wert Europas”.* [online], 2012. 09. 18. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].

elkerülni azt, hogy az Unió ismét a 2008-ashoz hasonló válságba kerüljön.⁸⁴ Az uniós döntéshozatali mechanizmusok lassúságát fejezte ki 2016. novemberi beszédében a kancellár, az európai versenyképesség akadályaként megjelölve azt, majd hasonlóan ehhez, 2021. júniusi beszédében hangsúlyozta, szükség van Európa cselekvőképességének megerősítésére.⁸⁵ Ez a megerősített uniós cselekvőképesség iránti igény már a 2016-os Fehér könyvben is megjelent.

Olaf Scholz kancellár is intézményi reformokat irányozott elő 2023. májusi beszédében, amikor a minősített többségi határozathozatal kibővítését javasolta az Európai Tanácsban, valamint az Európai Bizottság azon képességének megerősítését, hogy kötelezettségszegési eljárást indíthasson, ezáltal hatékonyabban tudja fenntartani a demokratikus elveket és a jogállamiságot az uniós tagállamokban. E javaslatokhoz hasonlókat fogalmazott meg Annalena Baerbock külügyminiszter is 2023. novemberi beszédében, ő is támogatta a minősített többségi határozathozatal kiterjesztését, valamint a 7-es cikkely szerinti eljárás reformját.

A vizsgált stratégiai dokumentumokban és nyilatkozatokban három fő motívum tűnt fel a német uniós politikával kapcsolatban: az egységes Európa gondolata, amely sokszínű és toleráns; az Unió bővítésének fontossága, ami stabilitásteremtő tényező; valamint az Unió reformjának fontossága, amely áll egyrészt az Unió cselekvőképességének növeléséből intézményi reformok útján (minősített többségi döntéshozatal kibővítése), másrészt a 7-es cikkely szerinti eljárás reformjából.

Német kommunikáció az Oroszország-politika területén

Oroszország kérdése rendszeresen megjelent az idők során a német stratégiai dokumentumokban. A 2006-os Fehér könyvben még alapvetően egy nagyon békés hozzáállás látható Oroszországgal kapcsolatban. A dokumentum kiemeli, hogy fontos egy tartós és rugalmas biztonsági partnerség kialakítása Oroszországgal, Németország számára speciális helye van az oroszokkal való bilaterális kapcsolatoknak, valamint Németországnak különös érdeke, hogy Oroszország modernizációját támogassa.⁸⁶ A 2016-os Fehér könyvben a 2014-es krími események hatására teljesen más nyelvezettel találkozunk. A dokumentum megfogalmazza, hogy Oroszország nyíltan megkérdőjelezi az európai béke rendjét, ami egyrészt az érintett államoktól, de az EU-tól és a NATO-tól is válaszlépéseket követel, ugyanakkor össze is van kötve Európa és Oroszország sorsa, így „a fenntartható biztonság és jólét Európában és Európa számára [...] nem biztosítható az Oroszországgal való szoros együttműködés nélkül”. Ettől függetlenül a dokumentum kiemeli, hogy a jelenlegi helyzet miatt kettős megközelítés szükséges, hatékony elrettentés a NATO részéről, de hajlandóság is a párbeszédre.⁸⁷ A 2023-as Védelempolitikai irányelvek kijelenti, hogy „alapvető belső

⁸⁴ *Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Europäischen Rat.* [online], 2013. 12. 19. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁸⁵ *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Haushaltsgesetz 2017 vor dem Deutschen Bundestag.* [online], 2016. 11. 23. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.]; *Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Europäischen Rat.* [online], 2021. 06. 24. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁸⁶ *White Paper 2006. On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr.*

⁸⁷ *White Paper 2016. On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr.*

változás nélkül az Orosz Föderáció a belátható jövőben is az euroatlanti térség békéjére és biztonságára a legnagyobb fenyegetés marad”.⁸⁸ Ezt a sémát követi a 2023-as Nemzeti biztonsági stratégia is, amikor úgy fogalmaz: „A mai Oroszország egyelőre a legjelentősebb fenyegetést jelenti az euroatlanti térség békéjére és biztonságára.” A dokumentum ugyanakkor a konfrontáció kerülésére, Németország és a NATO békés szándékaira is felhívja a figyelmet.⁸⁹ Látható egy általános változás a német stratégiai dokumentumok kommunikációját tekintve a 2006-os rendkívül békés megfogalmazásoktól a 2023-as szövegezésig, amikor egy stratégiai dokumentum az euroatlanti térség békéjét és biztonságát érintő legnagyobb fenyegetésnek nevezi Oroszországot.

A politikai nyilatkozatok terén az egyik vezérmotívum a partnerség keresése Oroszországgal, ami meglepően hosszú ideig jelen volt a nyilatkozatokban. Angela Merkel 2007. januári beszédében kijelentette, hogy az Oroszországgal fennálló partnerség Európa számára is stratégiai jelentőséggel bír, emiatt megbízható kapcsolatokra van szükség a két állam között, ebben a tekintetben a 2006-os Fehér könyvben foglaltakra hajaz.⁹⁰ 2015. februári beszédében elismételte, hogy „Európa biztonságát Oroszországgal együtt akarjuk alakítani, nem Oroszország ellenében”, a sikeres együttműködés példaként pedig az iráni nukleáris konfliktus megoldására és a szíriai vegyi fegyverek felszámolására irányuló tárgyalásokat hozta fel.⁹¹ Frank-Walter Steinmeier külügyminiszter 2016 augusztusában jekatyerinburgi beszédében elmondta, hogy véleménye szerint gyakran félreértik egymást a felek (Németország és Oroszország), nem olvassák hatékonyan egymás „jeleit”, ugyanakkor szerinte a német és az orosz emberek közötti kommunikáció létrehozásának segítségével – például kulturális vagy diákcseraprogramokon keresztül – nagyban lehetne javítani ezen a helyzeten. Véleménye szerint tehát inkább egymás félreértésén alapszanak a nehéz kapcsolatok, és nem a szembenálláson.⁹²

Heiko Maas külügyminiszter 2019. januári beszédében kifejezte: „Elköteleztettek vagyunk amellett, hogy Oroszország külpolitikai partner legyen, mert tudjuk, hogy Oroszország nélkül nem vagyunk képesek megoldani a nagyobb konfliktusokat.”⁹³ Angela Merkel még 2021. júniusi beszédében is stratégiai külpolitikai kérdésnek nevezte Németország Oroszországgal való kapcsolatát, ugyanakkor ezt követően valószínűleg részben Merkel asszony politikától való visszavonulásának, részben az orosz–ukrán háború kitörésének köszönhetően a későbbi nyilatkozatokban már jóval keményebb nyelvezetet használtak a német politikusok Oroszországgal kapcsolatban.⁹⁴

Ez természetesen nem jelenti azt, hogy minden, 2022 előtti politikai nyilatkozat mellőzte volna az orosz politika kritizálását, ami a következő motívumnak tekinthető.

⁸⁸ *Defence Policy Guidelines 2023.*

⁸⁹ *Robust. Resilient. Sustainable. Integrated Security for Germany. National Security Strategy 2023.*

⁹⁰ *Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel vor dem Europäischen Parlament.*

⁹¹ *Rede von Bundeskanzlerin Angela Merkel anlässlich der 51. Münchner Sicherheitskonferenz.* [online], 2015. 02. 07. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁹² *Rede von Außenminister Frank-Walter Steinmeier an der Ural Federal University Jekaterinburg.* [online], 2016. 08. 15. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].

⁹³ *Rede des Bundesministers des Auswärtigen, Heiko Maas, beim Neujahrsempfang des Ost-Ausschusses der Deutschen Wirtschaft.* [online], 2019. 01. 10. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁹⁴ *Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Europäischen Rat.*

Merkel asszony már idézett 2007. januári beszédében a partnerség mellett azt is megemlítette, hogy „természetesen nem hagyhatjuk figyelmen kívül a média, a civil társadalom vagy Oroszországnak a szomszédaival való konfliktusait sem”. Frank-Walter Steinmeier 2016-os jekatyerinburgi beszédében például kiállt a szuverenitás és a be nem avatkozás elve mellett, amikor azt mondta: „A szuverenitás és a be nem avatkozás elve nem engedi, hogy az egyik állam a másik állam etnikai csoportjainak védőereje legyen.” Ezzel nyilvánvalóan a 2014-es ukrajnai események azon orosz indoklását igyekezett megcáfolni, hogy Moszkva a donbaszi és a luhanszki orosz ajkú lakosság védelmében lépett fel.

Olaf Scholz 2023. februári beszédében bőven foglalkozott Ukrajna kérdésével, kijelentette, hogy „Putyin revizionizmusa nem fog győzni”, valamint kiemelte a Németország által Ukrajnának juttatott segítség mértékét, a következőképpen: „Csak Németország Ukrajnának nyújtott segélyei tavaly meghaladták a 12 milliárd eurót. Több mint egymillió ukrán menekültet fogadtunk – teljes hozzáféréssel munkaerőpiacunkhoz, iskoláinkhoz, egyetemeinkhez. A legkorszerűbb fegyvereket, lőszereket és egyéb katonai kellékeket szállítjuk – többet, mint a kontinentális Európa bármely más országa.” Annalena Baerbock külügyminiszter pedig 2024. októberi beszédében szólt arról, hogy Európát nem tudta szétszakítani Putyin, és „mivel Putyin ezt most megértette, sokkal több erőfeszítést tesz annak érdekében, hogy megossza demokráciánkat és társadalmunkat Európában. Ezért szaporodnak ezek a hibrid támadások. Ezért próbálja megosztani társadalmunkat a migráció kérdésében, és más országokból szegény embereket hozni Fehéroroszország és Lengyelország határához, mert abban reménykedik, hogy megosztja Európát.”

Végezetül érdemes kiemelni annak a motívumát, hogy miképpen jellemezték az Európai Unió és a NATO együttműködési lehetőségeit Oroszországgal a német politikusok nyilatkozataikban. Angela Merkel 2009. februári beszédében komplexen beszélt a témáról, először is kiemelte: „A NATO ragaszkodni fog ahhoz, hogy harmadik felek nem dönthetnek arról, ki lesz a NATO tagja és ki nem.” Emellett említést tett a NATO–Oroszország Tanács újjaélesztéséről, valamint az Unióval való együttműködés lehetőségeiről is. Fontosnak tartotta kiemelni mindemellett, hogy az uniós közös biztonság- és védelempolitika, valamint a NATO nem versenyezhet az Oroszországgal való kapcsolatokért, együtt kell tenniük a helyzet javítása érdekében. Frank-Walter Steinmeier már említett 2016-os beszédében úgyszintén a NATO–Oroszország Tanács mellett foglalt állást, ahogyan tette ezt Heiko Maas is 2019-es beszédében. Angela Merkel 2021. júniusi beszédében bővebben foglalkozott az EU előtt álló lehetőségekkel az orosz helyzet kezelését illetően, ezzel kapcsolatban kiemelte, hogy az Uniónak egységesen és közösen kell reagálnia az orosz provokációra, lévén szerinte ez az egyetlen módja az orosz hibrid támadásokra való reagálásnak, emellett arról is beszélt, hogy az Európai Uniónak is közvetlen kapcsolatot kell keresnie Oroszországgal és az orosz elnökkel.

A tanulmány három fő motívumot állapított meg a vizsgált politikai nyilatkozatok alapján az Oroszországgal kapcsolatos német politikára vonatkozóan. Először is az Oroszországgal való partnerség keresése meglepően sokáig, nagyjából a 2022-es háború kitöréséig jelen volt a beszédekben, utána már csak elenyészően. Erre példa Olaf Scholz 2023. februári beszédében is található, amikor az Ukrajna támogatása és a nem kívánt eskaláció elkerülése közötti egyensúly megteremtése révén kívánja elkerülni

a háborút a NATO és Oroszország között.⁹⁵ Második motívumként az Oroszországgal kapcsolatos kemény fellépés tűnik ki a beszédekből, utána pedig harmadik motívumként megjelenik az Európai Unió és a NATO együttműködési lehetőségeinek keresése Oroszországgal. Az Oroszországgal kapcsolatos igen kemény fellépést sejtető beszédek jellemzően 2022–2023 környékén jelennek meg, ilyen nyelvezet fordul elő a 2023-as stratégiai dokumentumokban is.

A lengyel energiapolitikai kommunikáció

A lengyel stratégiai dokumentumok vizsgálata során azonnal feltűnő, hogy a legtöbb vizsgált dokumentum bőven értekezik az energiapolitikai kérdésekről, jóllehet ez nem meglepő. Az első fontos jellemző az energiabiztonság kérdése. A 2007-es Nemzeti biztonsági stratégia kiemeli az energiabiztonság jelentőségét, ahogyan tette ezt a 2013-as Fehér könyv, a 2014-es Nemzeti biztonsági stratégia, amikor stratégiai biztonsági célnak nevezte az energiabiztonság szavatolását, valamint a 2020-as Nemzeti biztonsági stratégia is. A 2009-es védelmi stratégia külön kiemelte, hogy a nem katonai fenyegetések listáját azok vezetik, amelyek az energiabiztonsággal kapcsolatosak.⁹⁶

A következő fontos motívum a stabil energiaszállítások és az energiaforrások diverzifikációjának kérdésköre. A 2007-es dokumentum kiemelten foglalkozik egyrészt a források diverzifikációjával, másrészt a stabil energiaszállítások fontosságával, amivel kapcsolatban a skandináv országok szerepét, azon keresztül pedig az európai észak–déli vezetékek kiépítésének jelentőségét hangsúlyozza ki. A 2013-as Fehér könyv szól a diverzifikáció fontosságáról, amellyel kapcsolatban az első lengyel atomerőmű építéséről szóló döntést emeli ki, valamint ez a dokumentum is foglalkozik az északi és a balti országokkal való együttműködés egyre nagyobb szerepével. A 2014-es Nemzeti biztonsági stratégia is megemlíti a diverzifikációt az útvonalak és a források terén, ahogyan tette ezt a 2017-es Védelmi koncepció,⁹⁷ valamint a 2020-as Nemzeti biztonsági stratégia is. Utóbbi megjegyzi emellett azt is, hogy az energiabiztonság egyik fő kérdése a hagyományos energiaforrásokra való támaszkodás, valamint az alternatívák keresése.⁹⁸

Harmadik fontos motívumként az uniós energiapolitikával kapcsolatos nézetek jelentkeznek. A 2007-es Nemzeti biztonsági stratégia kiemeli: „Lengyelország különösen fontosnak tartja, hogy az Európai Unió keretein belül megállapodjanak az energiabiztonság szolidáris mechanizmusairól, amelyek célja, hogy bármely tagállam energiabiztonságának veszélyeztetése vagy megsértése esetén minden szükséges segítséget megadjanak.” A 2013-as dokumentum megemlíti, hogy az EU felé kötelezettségei vannak a környezetvédelem és a megújuló energiaforrások használata terén. A 2014-es Nemzeti

⁹⁵ *Rede von Bundeskanzler Scholz anlässlich der Munich Security Conference am 17. Februar 2023 in München.* [online], 2023. 02. 17. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

⁹⁶ *National Security Strategy of the Republic of Poland 2007.* [online], 2007. Forrás: files.ethz.ch [2025. 05. 25.]; *Defense Strategy of the Republic of Poland. Sector Strategy of the National Security Strategy of the Republic of Poland.* [online], 2009. Forrás: The Ministry of National Defence [2025. 05. 25.]; *White Book on National Security of the Republic of Poland.* [online], 2013. Forrás: The National Security Bureau [2025. 05. 25.].

⁹⁷ *The Defence Concept of the Republic of Poland.* [online], 2017. 05. Forrás: Ministry of National Defence [2025. 05. 25.].

⁹⁸ *National Security Strategy of the Republic of Poland 2020.* [online], 2020. Forrás: Lengyel Kormány [2025. 05. 25.].

biztonsági stratégia, a korabeli német vezetők nyilatkozataihoz hasonlóan, foglalkozik a közös európai energiapiac létrehozásának lehetőségével. A 2017–2021-es Külpolitikai stratégia, megvédve az ország saját energiatermelési kapacitásait, kiemeli, az EU érdeke, hogy a nemzeti energiarendszerek a tagállamok saját erőforrásaira támaszkodjanak, a 2020-as dokumentum pedig ismét ezzel a kérdéssel foglalkozik, amikor kijelenti: „Külön kihívást jelent a lengyelországi villamosenergia-termelés versenyképességének fenntartása az Európai Unió éghajlat- és energiapolitikája miatt, amelynek célja a szén felhasználásának jelentős csökkentése a villamosenergia-termelésben.”⁹⁹

Az energiapolitikai kérdések terén még két kisebb motívum is megjelent a dokumentumokban, elsőként a szén mint Lengyelország számára fontos erőforrás. A 2007-es dokumentum ezzel kapcsolatban egy „tisztá” széntekológiai programot irányozott elő, a 2013-as dokumentum leírja, hogy „Lengyelország energiafüggetlensége a szénen alapul, de nagymértékben függ a kőolaj- és földgázellátástól”, a 2020-as Nemzeti biztonsági stratégia pedig az uniós éghajlat- és energiapolitikával kapcsolatban értekezik a szénhasználat csökkentésének igényéről. Második motívumként az Északi Áramlat gázvezetékek kérdése említendő. A 2013-as dokumentum ezzel kapcsolatban elmondja, hogy „az Oroszország távolabbi régióiból az Európai Unióba történő szállításra szolgáló új gáz- és olajvezetékek építése a Lengyelország területén áthaladó meglévő útvonalak használata nélkül kihívást jelent az ország energiabiztonsága szempontjából”. A 2020-as stratégia pedig így ír róla: „Az új projektek, különösen az Északi Áramlat 2, növelni fogják a régiók országainak függőségét a keletről érkező energiahordozóktól, és fennáll annak a veszélye, hogy a szelektív gázszállításokat politikai nyomásgyakorlás eszközeként használják fel.”

A politikai vezetők nyilatkozataira rátérve, az egyik fontos motívum a diverzifikáció. Jarosław Kaczyński 2006. júliusi beszédében kiemelte, hogy „mindenekelőtt a gázellátás diverzifikálása érdekében teszünk lépéseket, mert jelenleg ez a legfontosabb”,¹⁰⁰ továbbá a diverzifikáció kérdésében Witold Waszczykowski PiS-es külügyminiszter 2017. februári beszédében kijelentette, hogy „az energiafüggetlenség erősítését célzó beruházási projekteket fogunk végrehajtani”.¹⁰¹ A következő fontos motívum a skandináv országokból történő energiaszállítás, amely a 2007-es és a 2013-as stratégiai dokumentumban is megjelent. Kaczyński már említett 2006. júliusi beszédében azt hangoztatta, hogy a kormány intézkedéseket tesz annak érdekében, hogy a norvég gázt fedezetként és kiegészítésként tudja használni, Waszczykowski 2017-es nyilatkozatában pedig kiemelte, hogy stratégiai cél az északi-tengeri norvég gázlelőhelyekhez való hozzáférés megnyitása, ennek érdekében a Baltic Pipe gázvezeték építését irányozta elő.

A harmadik jelentős téma, amely többször megjelent a beszédekben, az uniós energiapolitika kérdése, amelyről bőven szóltak a különböző vizsgált stratégiai dokumentumok is. Donald Tusk 2007. novemberi beszédében kiemelte, hogy országa azt szeretné, ha az energiabiztonság az EU szolidaritására épülne, valamint bejelentette, hogy kormánya minden uniós energetikai infrastrukturális projektet támogatni fog.¹⁰² Radosław Sikorski

⁹⁹ *Polish Foreign Policy Strategy 2017–2021*. [online]. Forrás: Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland [2025. 05. 25.].

¹⁰⁰ *Expose Jaroslawa Kaczyńskiego z 19.07.2006*. [online], 2016. 02. 25. Forrás: Bankier [2025. 05. 25.].

¹⁰¹ Świdarska, Magdalena: *Exposé ministra Waszczykowskiego*. [online], 2017. 02. 09. Forrás: Euractiv [2025. 05. 25.].

¹⁰² *Expose premiera, zobacz co obiecuje Tusk*. [online], 2007. 11. 23. Forrás: TVN24 [2025. 05. 25.].

PO-s külügyminiszter 2011 júniusában egy interjúban elmondta, hogy célja „a harmadik energiacsomag végrehajtása, amely az Európán belüli energiakereskedelem liberalizálásával, a gázrendszerek közötti összeköttetések kiépítésével kapcsolatos – mert ez valóban a gázról szól. Az olaj helyettesíthető áru. A piacunk versenyképesebbé tételéről és a szolidaritás elvének gyakorlatba ültetéséről van szó, és arról, hogy fizikailag lehetővé tegyünk egymás megsegítését válsághelyzetben.”¹⁰³

Donald Tusk 2014 áprilisában a *Financial Times*-ben megjelent vendégcikkében hosszasan értekezik az uniós energiapolitikáról. Cikkében Tusk a feltörekvő bankunió mintájára európai energiaunió létrehozását javasolta, amelyet az EU-országok közötti szoros együttműködésként képzelt el az energiapolitika, valamint a gáz- és kőolajellátás terén, az együttműködést pedig elképzelése szerint egy központi európai intézmény koordinálta volna, amely mind a 28 tagország számára gázt vásárolna.¹⁰⁴

Fontossága miatt sokszor megjelentek a politikai nyilatkozatokban az Északi Áramlat vezetékek és alapvetően az Oroszországtól való függés kérdése. Witold Waszczykowski 2017-es beszédében említette meg a vezetékek kérdését az EU politikájával kapcsolatban, „ahol a jogi keretnek és a megvalósított projekteknek az összes tagállam ellátásbiztonságát kell erősíteniük, nem pedig egy domináns szállítót, mint az Északi Áramlat 2 gázvezeték esetében”. Mateusz Morawiecki 2018. májusi és júliusi nyilatkozatában is foglalkozott az Északi Áramlat 2 kérdésével, kiemelte, hogy építése révén a vezeték veszélyezteti Európa biztonságát, hiszen az orosz befolyás növelésére adott alkalmat, emellett pedig egy „új hibrid fegyvernek” titulálta a vezetékét.¹⁰⁵ Jarosław Kaczyński 2021. augusztusi nyilatkozatában az Északi Áramlat 2 megállapodást Lengyelország számára nehezen elfogadhatónak nevezte, emellett kiemelte, hogy „ilyen elképzelések már évek óta léteznek, és voltak kísérletek a megvalósításukra, amelyek bizonyos mértékig stabilizálták Európát, csak hogy most egy másik Oroszországgal van dolgunk”.¹⁰⁶ Az orosz energiától való túlzott függésre hívta fel a figyelmet Donald Tusk 2014. áprilisi nyilatkozatában, Mateusz Morawiecki pedig pontosan ennek a függésnek a megszüntetésével dicsekedett, amikor 2023. márciusi beszédében elmondta: „Két kormányzati ciklus alatt Lengyelországot teljes függetlenségre juttattuk Oroszországtól. A számok önmagukért beszélnek: nulla orosz olaj és nulla orosz gáz – ma ez az energiamérleg az Oroszországgal folytatott kereskedelemben.”¹⁰⁷

Természetesen Lengyelország is aktívan keresi az alternatív energiaforrásokat, ezek terén egyrészt a palagáz, másrészt az atomenergia merült fel fő opcióként. Radosław Sikorski külügyminiszter 2011. júniusi interjújában elmondta, hogy a „palagáz a CO₂-kibocsátás-csökkentés kulcsfontosságú elemének tűnik, mivel átállnánk a széntüzelésű

¹⁰³ *Full Transcript: Interview With Polish Foreign Minister Radosław Sikorski*. [online], 2011. 06. 06. Forrás: Radio Free Europe, Radio Liberty [2025. 05. 25.].

¹⁰⁴ Stasik, Elżbieta: „*Die Welt*”: „Szef polskiego rządu chce europejskiej unii energetycznej”. [online], 2014. 04. 22. Forrás: Deutsche Welle [2025. 05. 25.].

¹⁰⁵ Türkeş, Hale: *Polish PM Slams Nord Stream 2 Gas Pipeline*. [online], 2018. 05. 28. Forrás: Anadolu Ajansı [2025. 05. 25.].

¹⁰⁶ Kaczyński: *Porozumienie w sprawie Nord Stream 2 jest dla nas trudne do przyjęcia*. [online], 2021. 08. 07. Forrás: Biznesalert [2025. 05. 25.].

¹⁰⁷ *Prime Minister Mateusz Morawiecki: Our Plan Is to Become an Energy Hub and Gas Hub for Central Europe*. [online], 2023. 03. 15. Forrás: Chancellery of the Prime Minister Republic of Poland [2025. 05. 25.].

erőművekről, és növelnék Európa saját tüzelőanyag- és energiabiztonságát”. Ehhez hozzátartozik, hogy nem sokkal az interjú előtt tudta meg Lengyelország, hogy hatalmas palagázkészletekkel rendelkezik. Az atomenergia kérdésében Kaczyński 2006. júliusi beszédében szólt arról, hogy eljön majd az idő, amikor Lengyelország főként lignitalapú energiaiparát környezetvédelmi okokból már nagyon nehéz lesz elfogadni az Európai Unióban, ekkor pedig az atomenergiát nevezte meg mint lehetséges opciót, hiszen az Unióban a technológia már amúgy is megvan az atomenergiához. Mateusz Morawiecki 2023. márciusi nyilatkozatában pedig elmondta, hogy minden bizonnyal a megújuló energiaforrások és az atomenergia fogják alkotni a lengyel energiaipar gerincét az elkövetkezendő évtizedekben.

A vizsgált stratégiai dokumentumokban több visszatérő elem is megjelent a lengyel energiapolitikát illetően: az energiabiztonság nagy szerepe; a stabil energiaszállítások és az energiaforrások diverzifikációjának igénye; valamint az uniós energiapolitika kérdésköre. Futólag az Északi Áramlat vezetékek is megtalálhatók voltak, ezek azonban a függőséget növelő tényezőként kihívást jelentenek lengyel értelmezésben, nem pedig a problémák megoldását.

Lengyel kommunikáció a migrációs politikával kapcsolatban

A migrációval kapcsolatban mindegyik vizsgált stratégiai dokumentum tett megállapításokat. Az egyik fő motívum, amely megtalálható, a negatív migrációs és demográfiai trendek. A 2007-es Nemzeti biztonsági stratégia egyértelműen leírja, hogy „a lengyelországi népességváltozás, különösen a Lengyelországból más államokba irányuló migráció jellege és mértéke, valamint a csökkenő természetes növekedés és a népesség előregedése aggodalomra ad okot.”¹⁰⁸ Ezt a két tendenciát (a népesség alacsony szaporulata és a Lengyelországból történő elvándorlás) valamilyen módon érintik a 2013-as, 2014-es és 2020-as stratégiai dokumentumok, valamint a 2017–2021-es Külpolitikai stratégia is.

Ezekre a problémákra vonatkozóan a megoldási lehetőségek alapvetően két nagy irányba mutatnak: egy részük a negatív demográfiai trendeket kívánja kezelni, ennek keretében például a 2013-as Fehér könyv a Lengyel Köztársaság népesedési potenciáljának növelését tűzi ki célul. Másik részük a kitelepült lengyelek visszavándorlásának és hazatelepülésének megkönnyítésével (Külpolitikai stratégia 2017–2021), valamint az integrációs potenciállal, illetve a munkaerőpiacon szükséges szakmai képzéssel rendelkező külföldiek bevándorlásával és egy koherens migrációs politika kialakításával (2013-as Fehér könyv, 2014-es Nemzeti biztonsági stratégia) kívánja kezelni a helyzetet.

A vizsgált dokumentumok mindegyike leírja, hogy a migráció egy Lengyelországot közvetlenül érintő folyamat, amely kockázatot és kihívást jelent, egyes dokumentumok a globális biztonságra (2009-es Védelmi stratégia), mások a transzatlanti biztonságra gyakorolt kihívás jellegére helyezik a hangsúlyt a migrációval kapcsolatban (Külpolitikai stratégia 2017–2021). Végezetül egyes dokumentumok szót ejtenek az uniós migrációkezelésről is. A 2007-es Nemzeti biztonsági stratégia leírja, hogy „Lengyelország mint

¹⁰⁸ National Security Strategy of the Republic of Poland 2007.

a schengeni térséghez hamarosan csatlakozó határ menti ország nagy jelentőséget tulajdonít az uniós tagállamok közötti szorosabb együttműködésnek”, a 2014-es Nemzeti biztonsági stratégia pedig azt kívánja, hogy az EU ne diszkriminálja a keleti partnerség országait, ezáltal lehetővé téve a magasán képzett munkaerő beáramlását. Végezetül a Külpolitikai stratégia is foglalkozik a kérdéssel, megemlítve, hogy a migrációs válság jelen van az EU-ban, ez pedig olyan „mély ellentéteket szül, amelyek az európai projekt alapjait rendítik meg”.¹⁰⁹

A politikai nyilatkozatokra rátérve, alapvetően látható az elutasítás az uniós migrációs politikával kapcsolatban. Witold Waszczykowski külügyminiszter 2017. februári beszédében elmondta, hogy a kormánynak elleneznie kellett minden olyan mechanizmust, amely áttelepítene a menekülteket Lengyelországba, mivel szerinte ez „kényszerbetelepítést” jelentene. Elmondta ezenkívül, hogy a lengyel kormánynak meggyőződése, hogy „a jelenlegi problémákból a kiutat nem a bevándorlók erőszakos áttelepítésében, nem a kényszerbetelepítésben kell keresni, hanem a problémák származási helyükön történő megoldásában és az Unió külső határainak hatékonyabb védelmében”.¹¹⁰ A vizsgált nyilatkozatok mindegyike hasonló képet mutatott. Az Európai Unió migrációs paktumát is határozottan elutasították a lengyel politikusok, így tett például Mateusz Morawiecki miniszterelnök 2023. október 27-én az Európai Tanács ülésén, amikor kimondta, hogy Lengyelország továbbra is kitart a migrációs paktum végrehajtásával kapcsolatos határozott vétó mellett.¹¹¹ Érdekesség, hogy ez a hozzáállás a 2023-as kormányváltással sem változott meg, erre utal Donald Tusk 2024. októberi beszéde is, amelyben kijelentette: „Nem fogunk tiszteletben tartani vagy végrehajtani semmilyen európai vagy európai uniós elképzelést, ha biztosak vagyunk benne, hogy azok ártanak a biztonságunknak. Itt a migrációs paktumról beszélünk.”¹¹²

A lengyel migrációs politikáról ugyanakkor elmondható, hogy az ország nagy számban fogadott be ukrainai menekülteket a 2014-es és a 2022-es események után is. Ezzel kapcsolatban Waszczykowski 2017. februári beszédében elmondta:

„Külön kérdés, hogy egyes nyugat-európai politikusok hogyan ítélik meg Lengyelország hozzájárulását a keletről érkező migrációs nyomás kezeléséhez. Több mint egymillió ember, főként az ukrainai háború és gazdasági válság által érintett állampolgárok élnek és dolgoznak hazánkban. Ez a hatalmas szám azt mutatja, hogy a lengyel politika ezen a területen hatékony, azonban céljainkat különböző módon érjük el.”

A politikai nyilatkozatokban a lengyel migrációs politikával kapcsolatban tehát a legfeltűnőbb elem az uniós migrációs politika elutasítása volt, a lengyel álláspont szerint a kényszerbetelepítések helyett a helyi problémák kezelésére lenne szükség. A stratégiai dokumentumokban két fő motívum jelent meg e téren: a negatív migrációs (az országból történő elvándorlás) és demográfiai trendek hatása, amelyre a megoldást az elvándorolt

¹⁰⁹ *Polish Foreign Policy Strategy 2017–2021.*

¹¹⁰ Świdarska 2017.

¹¹¹ *European Council Meeting With the Participation of Prime Minister Mateusz Morawiecki.* [online], 2023. 11. 27. Forrás: Website of the Republic of Poland [2025. 05. 25.].

¹¹² *Polish PM Says He Won't Respect EU Right to Asylum if It Threatens His Country's Security.* [online], 2024. 10. 12. Forrás: Euronews [2025. 05. 25.].

lengyelek visszavándorlása és a szakképzett külföldiek befogadása jelentené; valamint a migráció mint kockázat és kihívás.

A lengyel uniós politikai diskurzus

A vizsgált lengyel stratégiai dokumentumokban az Európai Unió érthető módon nagyon jelentős szerepet kap mint az ország biztonságát és jólétét legjobban befolyásoló nemzetközi szervezet. Szinte az összes vizsgált dokumentumban megjelenik a vágy az aktív lengyel részvételre az uniós integrációs folyamatban és annak mélyítésében. Ezzel cél lehet például az integráció funkcionális és intézményi dimenzióinak befolyásolása (2007-es Nemzeti biztonsági stratégia), vagy például az ország biztonságának garantálása (2013-as Fehér könyv) is.

Ügyszintén majdnem az összes dokumentumban megjelenik egy másik motívum, az uniós közös kül- és biztonságpolitika, illetve a közös biztonság- és védelempolitika támogatása. Ennek jellemző okaként a dokumentumok Lengyelország biztonságának garantálását emelik ki, e közös politikák alakításában pedig Lengyelország szeretne is aktívan részt venni, mint ahogyan azt a 2020-as Nemzeti biztonsági stratégia is kiemeli.

A stratégiai dokumentumok szót ejtenek még az Unió bővítésének kérdésköréről is. A 2007-es dokumentum leírja, hogy Lengyelország az uniós tagság jellemző stabilizáló hatása miatt támogatja az Európai Unió bővítését, a Külpolitikai stratégia 2017–2021 dokumentum a NATO és az EU nyitott ajtókkal kapcsolatos politikájának támogatásáról értekezik, ugyanúgy, mint a 2020-as Nemzeti biztonsági stratégia.

Az euróövezethez való csatlakozás vágyát a 2013-as Fehér könyv akképpen dolgozza fel, hogy elmondja: „az euróövezet válságának elmúltával Lengyelországnak stratégiát kell kidolgoznia az euróövezetbe való belépésről”,¹¹³ egyértelműen utalva a csatlakozási hajlandóságra, ezenkívül a 2014-es Nemzeti biztonsági stratégia is hangsúlyozza, hogy Lengyelország euróövezetbe való belépési stratégiájának végrehajtása és felülvizsgálata kiemelt jelentőségű, hiszen az euróövezetbe való belépéssel a lengyel gazdaság védelmet élvezne a valutaárfolyam-ingadozástól, valamint ezáltal véleménye szerint Lengyelország teljesen részt tudna venni az uniós döntéshozatalban.

Az Európai Unió meggyengülésével két dokumentum is foglalkozik, a 2013-as kiemeli, hogy viszonylag nagy a valószínűsége annak, hogy az elkövetkező évtizedekben az EU pozíciója a többi stratégiai szereplő között meggyengül. A Külpolitikai stratégia 2017–2021 dokumentum egyértelműen kijelenti, hogy az Unió meggyengült, ennek okaiként a 2008-as gazdasági világválságot, a 2014-es ukrajnai eseményeket, valamint a 2015-ös migrációs hullámot és annak kezelését írta le.

Kiemelendő az Unió jövőjével kapcsolatos lengyel álláspont. Erről mélyebb értekezést a Külpolitikai stratégia 2017–2021 dokumentumban találunk. A dokumentum leírja, szinte biztos, hogy az európai projektről szóló jövőbeli viták egyre inkább polarizálódni fognak, emellett pedig megfogalmazza Lengyelország álláspontját is ezzel kapcsolatban. Az álláspont az EU-t szuverén államok uniójaként képzei el, ugyanakkor a dokumentum

¹¹³ White Book on National Security of the Republic of Poland 2013.

kiemeli, hogy Lengyelország mind az integráció visszafordításának folyamatát, mind az Unió különböző jogokat élvező államok csoportjaira való felosztását ellenzi, hiszen véleménye szerint a különböző tagsági kategóriák gyengítenék az EU kohézióját.

A politikai vezetők nyilatkozataira rátérve az első motívum, amely mindenképpen kiemelendő, az a lengyel vágy arra, hogy az ország aktív szereplő legyen az Unióban. Ennek fontosságáról beszélt Jarosław Kaczyński 2006. júliusi beszédében, amikor hangsúlyozta, hogy Lengyelország helyzetének alapvető meghatározója az ország uniós tagsága. 2006. decemberi interjújában ezt a gondolatot fűzte tovább, és kiemelte azt a célt, hogy Lengyelország egy ténylegesen tevékeny, aktív taggá váljon, amikor így fogalmazott: „A fő feladatunk az, hogy valódi EU-taggá váljunk, nem pedig az, hogy elfogadjuk a két évvel ezelőtt elért, pusztán formális tagsági státuszt.”¹¹⁴ Donald Tusk ehhez hasonlóan fogalmazott 2007. novemberi miniszterelnöki programbeszédében: „Hazánk fontos tagja kell hogy legyen az Európai Uniónak, nem leszünk Hamupipőke az EU-ban, hanem kulcsszereplők leszünk a Közösségben és a világban.” Gondolhatnánk, hogy ezek a nézetek Lengyelország akkori friss EU-s tagsága miatt alakultak ki, de Donald Tusk 2023. decemberi beszédében hasonlóan fogalmazott 2007-es nyilatkozatához: „Lengyelország vissza fogja szerezni vezető szerepét az Európai Unióban, Lengyelország ki fogja építeni erejét, azt a pozíciót, amelyet megérdemel.”¹¹⁵

A következő fontos motívum a lengyel szuverenitás és a nemzetállamok szerepének megerősítésére való törekvés az Unión belül. Erre találunk példát Jarosław Kaczyński már említett két 2006-os beszédében/interjújában, de ugyancsak ő nyilatkozott így az EU jövőjével kapcsolatban 2017 júliusában: „Meg kell erősítenünk a nemzetállamokat, és csökkentenünk kell az Unió joghatóságát.”¹¹⁶ Mateusz Morawiecki 2021. februári beszédében is hasonló gondolatok tűntek fel, véleménye szerint az egyenlő és szuverén országok uniójára van szükség.¹¹⁷

A bővítéspolitikai támogatása is megjelent több nyilatkozatban. Radosław Sikorski külügyminiszter 2014. márciusi beszédében Ukrajna és Fehéroroszország EU-s tagságával kapcsolatban mondta el, hogy „akár keletről, akár Ukrajnáról vagy Fehéroroszországról van szó, nem felejtethjük el, hogy ezeken a helyeken olyan emberek élnek, akik európaiaknak érzik magukat, és az EU részévé szeretnének válni.”¹¹⁸ Witold Waszczykowski 2017. februári beszédében kiállt az EU-s bővítési politika mellett: „Lengyelország továbbra is az EU bővítési folyamatának bajnoka marad. Úgy véljük, hogy Európa kapuit továbbra is nyitva kell tartani azon országok előtt, amelyek osztyák a demokratikus országok közötti együttműködés vízióját.” Mateusz Morawiecki pedig 2021. októberi beszédében fogalmazott meg gondolatokat az EU ambiciózus bővítési politikájáról a Nyugat-Balkánon, és támogatását fejezte ki ezzel kapcsolatban.

¹¹⁴ Lisicki, Paweł – Subotic, Małgorzata (2007): Foreign Policy Is a Hardball Game. An Interview With Polish Prime Minister Jarosław Kaczyński. *The Sarmatian Review*, 27(2), 1297.

¹¹⁵ *Expose premiera, zobacz co obiecuje Tusk 2007; Poland's New PM Donald Tusk Presents Pro-EU Vision*. [online], 2023. 12. 12. Forrás: Reuters [2025. 05. 25.].

¹¹⁶ *Polish Party Leader Kaczyński Calls for EU Reform*. [online], 2017. 07. 02. Forrás: Deutsche Welle [2025. 05. 25.].

¹¹⁷ *Statement by Prime Minister Mateusz Morawiecki in the European Parliament*. [online], 2021. 10. 19. Forrás: Chancellery of the Prime Minister Republic of Poland [2025. 05. 25.].

¹¹⁸ *Polish Foreign Minister Sikorski. 'Moscow Needs Our Money'*. [online], 2014. 03. 10. Forrás: Spiegel [2025. 05. 25.].

Az eurózónához való csatlakozás vágyát kifejezte példának okán Donald Tusk 2007. novemberi beszédében, valamint Radosław Sikorski külügyminiszter is nyilatkozott róla 2010 novemberében: „Lengyelország nem tagja az euróövezetnek – ez nem egészen igazságos. Szeretnénk, ha az olyan országok, mint Lengyelország, amelyek hamarosan csatlakoznak az euróövezethez, részt vennének a monetáris kérdésekkel kapcsolatos döntéshozatalban. Mi egy 27 tagú eurózónát akarunk, nem egy 16 tagút.”¹¹⁹

Az Unió reformját mint fontos motívumot Jarosław Kaczyński 2017. júliusi nyilatkozatában szorgalmazta, ezenkívül például Witold Waszczykowski 2017. februári beszédében is feltűnt. Waszczykowski bőven nyilatkozott a kérdésről. Először is kiemelte, hogy „szakadék alakult ki az európai elit és a polgárok között, akik egyre kevésbé érzik, hogy valódi befolyásuk van arra, mi történik országukkal és az integrációs projekttel”, ennek okaként az európai politika demokratikus elveknek megfelelő korrekciós mechanizmusainak hiányát róta fel. A jövőbe tekintve elmondta: „Nem zárjuk ki, hogy egy új Uniót a négy szabadság alapjaira kell építeni, egy új európai szerződés alapján.”

Végezetül érdemes szót ejteni a közös biztonság- és védelempolitika megjelenéséről is a lengyel politikusok nyilatkozataiban. Radosław Sikorski külügyminiszter 2011. júniusi interjújában az EU-s közös biztonság- és védelempolitika kiépítésének okára feltett kérdésre így válaszolt: „Nos, Lengyelország inkább két biztosítást szeretne kötni, mint egyet” – utalva arra, hogy Lengyelország a NATO mellett még egy biztonsági garanciát szeretne.¹²⁰ Waszczykowski 2017. februári beszédében elmondta: „Lengyelország részt vesz olyan tevékenységekben, amelyek célja az EU közös biztonság- és védelempolitikájának megerősítése”, ennek másik lépéseként pedig egy európai határőrség létrehozását említette meg. Mateusz Morawiecki 2021. októberi beszédében azt a véleményét fejezte ki, hogy erős európai védelempolitikára van szükség, amelynek struktúrája teljes mértékben összhangban van a NATO-val.

A lengyel stratégiai dokumentumok és a politikai nyilatkozatok vizsgálata során három fő visszatérő elem tűnik ki: a hajlam az uniós közös kül- és biztonságpolitika megerősítésére és az intézményi reformokra; az EU bővítésének támogatása; valamint a szuverén államok uniójának elképzelése, amelynek keretében Varsó aktív szerepet kíván betölteni az Unióban a szuverenitása megőrzése mellett.

Lengyel kommunikáció az Oroszország-politika terén

Az Oroszországgal kapcsolatos lengyel stratégiai nyilatkozatokban alapvetően két – egymásnak részben ellentmondó – motívum fedezhető fel. Az egyik az Oroszországgal való partnerségre törekvés. A 2007-es Nemzeti biztonsági stratégia alapvetően a partnerségről beszél, ugyanis „Lengyelország elismeri, hogy a NATO Oroszországgal való együttműködése különösen fontos terület, és aktívan részt vesz annak előmozdításában”,¹²¹ valamint leírja az alapvető törekvést partnerségen alapuló kapcsolatok kialakítására. A 2013-as

¹¹⁹ „Europe doesn't End at Poland's Eastern Border” – Foreign Ministers Westerwelle and Sikorski in an Interview With the *Tagesspiegel*. [online], 2010. 11. 05. Forrás: Federal Foreign Office [2025. 05. 25.].

¹²⁰ *Full Transcript: Interview With Polish Foreign Minister Radosław Sikorski* 2011.

¹²¹ *National Security Strategy of the Republic of Poland* 2007.

Fehér könyv kiemeli a NATO–Oroszország párbeszéd kiépítésének fontosságát, valamint a kettős hozzáállást Oroszországhoz. A 2014-es Nemzeti biztonsági stratégia is hasonló véleményt fejt ki, úgy fogalmaz: „Az Orosz Föderáció szomszédjaként Lengyelország úgy véli, hogy mind a kétoldalú kapcsolatokat, mind a NATO–Oroszország és az EU–Oroszország kapcsolatokat fejleszteni kell.”¹²² A Külpolitikai stratégia 2017–2021 dokumentum megfogalmazza, hogy Oroszország elszigetelése nem Lengyelország politikai célja, ezzel kapcsolatban a párbeszéd fenntartását hangsúlyozza.

A másik fontos motívum Oroszország fenyegetésként történő értelmezése. A 2007-es Nemzeti biztonsági stratégia leírja, hogy Oroszország nyomásgyakorlásra használja a növekvő energiaárakat. A 2013-as Fehér könyv kiemeli, hogy „a globális erőviszonyok megváltozását elsősorban Kína, valamint – kisebb mértékben – Brazília, India és Oroszország idézi elő”, valamint hogy „Oroszország még mindig úgy tekint Kelet-Európára, mint egy olyan területre, ahol zéró összegű játék folyik”.¹²³ Ehhez hasonlóan a Külpolitikai stratégia 2017–2021 dokumentum is beszél Kelet-Európa destabilizálásáról, amikor kifejti, hogy „Oroszország szándékos politikája az Európai Unió keleti és déli szomszédságának destabilizálására irányult”.¹²⁴ A 2017-es védelmi koncepció szerint Oroszország végső célja, hogy létrehozzon egy új nemzetközi rendet, emellett pedig feltételezi, hogy „2032-ig Oroszország fenntartja agresszív kül- és biztonságpolitikai álláspontját”.¹²⁵ A 2020-as Nemzeti biztonsági stratégia ugyanezt az utóbbi megállapítást teszi, valamint rámutat: „A legsúlyosabb fenyegetést az Oroszországi Föderáció katonai erővel is folytatott neoimperialista politikája jelenti.”¹²⁶

Az Oroszországgal kapcsolatos lengyel politikai nyilatkozatokban is alapvetően két nagyobb motívum azonosítható. Az egyik természetesen az Oroszországgal kapcsolatos ellentétek, nézeteltérések. Jarosław Kaczyński 2006. decemberi interjújában bőven kifejti a nézeteltérés okát:

„Oroszország már jó ideje arra törekszik, hogy kizárja Lengyelországot az Európai Unióval kötött szerződéseiből. Az EU–Oroszország megállapodás szabályai szerint Oroszország nem alkalmazhat szankciókat az Európai Unióval szemben, de Oroszország mégis így tett Lengyelországgal kapcsolatban. Ez a lényege az Oroszországgal való nézeteltérésünknek. A célunk meggyőzni az EU-t arról, hogy az orosz politikai berendezkedésnek azt kell kommunikálnia, hogy Lengyelország az EU teljes jogú tagja, és hogy a Lengyelország elszigetelésére irányuló orosz politikai tevékenységeket elfogadhatatlannak tekintjük.”¹²⁷

Donald Tusk 2014. novemberi interjújában is igen élesen fogalmaz: „Putyin és a mai Oroszország számára az EU problémát jelent. És meg kell értenünk, és azt hiszem, közel vagyunk ehhez a pillanathoz, hogy Oroszország nem a stratégiai partnerünk. Oroszország

¹²² *National Security Strategy of the Republic of Poland 2014*. [online], 2014. Forrás: bbn.gov.pl [2025. 05. 25.].

¹²³ *White Book on National Security of the Republic of Poland 2013*.

¹²⁴ *Polish Foreign Policy Strategy 2017–2021*.

¹²⁵ *The Defence Concept of the Republic of Poland 2017*.

¹²⁶ *National Security Strategy of the Republic of Poland 2020*.

¹²⁷ Lisicki–Subotic 2007: 1297.

a mi stratégiai problémánk.”¹²⁸ Mateusz Morawiecki 2021. novemberi nyilatkozatában kifejtette, hogy szerinte a NATO-szövetségeseknek „össze kell kapcsolniuk a pontokat”, és fel kell lépniük a régió destabilizálására irányuló orosz kísérletekkel szemben.¹²⁹ Ugyancsak Morawiecki a fehér orosz migrációs válsággal kapcsolatban 2023 júniusában elmondta: „Lukasenko és Putyin megpróbálta betuszkolni az illegális muszlim migránsokat a közel-keleti országokból. Konkrétan Irakból, Libanonból, Líbiából, különböző közel-keleti országokból vitték őket. Hogy miért? Mert ez egy teszt volt. Mi átmentünk ezen a teszten.”¹³⁰

A következő fontos motívum a párbeszédre való törekvés Oroszországgal, amire számos példa található a lengyel politikai nyilatkozatokban. Donald Tusk 2007. novemberi beszédében kifejezte: „Megvan a véleményünk arról, hogy mi történik Oroszországban, de úgy, ahogy van, párbeszédet akarunk. A jó kapcsolatok hiánya rontja mindkét ország hírnevét a nemzetközi szintén.”¹³¹ Radosław Sikorski külügyminiszter 2010. áprilisi interjújában elmondta, bátorítónak tartotta azt, hogy még a szmolenszki katasztrófát megelőzően Putyin elnök elment Gdańskba a II. világháború évfordulóján. Ugyancsak ő 2014. márciusi interjújában az orosz energia fegyverként való használatával kapcsolatban elmondta: „Az EU-ban a földgáznak csak mintegy 30%-a származik Oroszországból. Norvégia nagyobb szállító. Nem hiszem, hogy Oroszország ezzel nyomás alá tudna helyezni minket. Moszkvának szüksége van a pénzünkre.”¹³² Witold Waszczykowski 2017. februári beszédében megfogalmazta, hogy az agresszív orosz fellépéssel szemben szükségesnek látják fenntartani a párbeszédet Oroszországgal. Oroszországgal baráti kapcsolatokra törekvő nyilatkozatokat jellemzően a 2007-től 2015-ig tartó PO-kormányok alatt lehet találni, de ezek főleg az ukrainai események hatására egyre ritkábbak lettek.

A lengyel stratégiai dokumentumok és a politikai nyilatkozatok vizsgálata során két fő visszatérő elem volt jelen Varsó Oroszország-politikáját illetően: a partnerségre/párbeszédre való törekvés, ami 2015 után nem igazán volt megtalálható a nyilatkozatokban; valamint az Oroszország részéről érkező fenyegetés.

A lengyel és a német politikai kommunikáció közös pontjai

A tanulmány egy általános képet ad a német és a lengyel kommunikációról négy szakpolitika tekintetében, ugyanakkor az igazán érdekes információt a közös pontok szolgáltatják, amelyek a következők: az energiapolitika területén az ellátásbiztonság, a diverzifikáció fontossága és a közös uniós energiapolitika kialakítása; az uniós politika tekintetében az EU bővítésének támogatása, valamint az EU reformjának szükségessége. Az Oroszország-politika területén is találhatók közös pontok, egyrészt Oroszország mint fenyegetés megjelenése, másrészt a partnerségre/párbeszédre törekvés Berlin és Varsó

¹²⁸ Foy, Henry: *Lunch With the FT: Donald Tusk*. [online], 2014. 11. 28. Forrás: Financial Times [2025. 05. 25.].

¹²⁹ *Poland PM Urges 'Wake Up' to Destabilisation by Russia and Allies*. [online], 2021. 11. 30. Forrás: BBC [2025. 05. 25.].

¹³⁰ *Prime Minister Mateusz Morawiecki: Poland Is Becoming Increasingly Secure*. [online], 2023. 06. 25. Forrás: Website of the Republic of Poland [2025. 05. 25.].

¹³¹ *Expose premiera, zobacz co obiecuje Tusk 2007*.

¹³² *Polish Foreign Minister Sikorski. 'Moscow Needs Our Money' 2014*.

részéről, jóllehet utóbbi a lengyel kommunikációban 2015 körül nagyrészt elhalt, valószínűsíthetően a PiS retorikai váltásának köszönhetően. Végezetül a migráció területén egyfajta közös elemet jelentett a szakképzett munkaerő fogadásának hajlama.

Konklúzió

Az azt megelőző időszakhoz képest a 2005-ös választások egyértelműen egy negatív (noha mindössze két évig tartó) fordulatot indítottak el. A 2007-ben az előrehozott választások után felállt Tusk-kormány új lendületet adott a két ország kapcsolatának, olyannyira, hogy sokan egy lehetséges lengyel–német tandem kialakulását vizionálták az Európai Unión belül, erre utalóan voltak is pozitív jelek. A jó mederben folyó viszonyban a 2014-es krími annexió következtében egyfajta törés keletkezett, a lengyel felfogás jóval radikálisabb volt, mint a német, sőt a lengyel kormány egyértelműen úgy gondolta, hogy német kollégái hibásan ítélik meg a helyzetet, nem veszik észre a valós orosz fenyegetés mértékét. Ezeket a feszültségeket csak tetézte az Északi Áramlat 2 építésének terve.

2015 után a viszony csak tovább romlott: a PiS-kormányok németellenes retorikája, valamint az EU-val fokozatosan egyre jobban elmérgesedő vita a lengyel jogállamisággal, a médiaszabadsággal, valamint az EU-s migrációs politikával kapcsolatban jelentősen rontott a helyzeten. Az orosz–ukrán háború 2022-es eszkalációja pozitívan is hathatott volna a két ország kapcsolataira, hiszen a fordulópont-beszéd jelezte a német kül- és biztonságpolitikai gondolkodás alapvető megváltozását, ugyanakkor ezt a változást Varsó nem értékelte talán kellőképpen. A 2023-as lengyel választás pozitív fordulatot jelentett a két ország viszonyában, a német kormány örömmel fogadta a Tusk-kormány felállását. Ennek egyik jele, hogy 2018 után először 2024. július 2-án zajlott konzultáció a két ország kormánya között.

A lengyel és a német stratégiai kommunikációban kimutathatók közös pontok az Oroszország-, az energia-, a migrációs és az európai uniós politika terén, tehát az olykor markáns nézetkülönbségek ellenére is hasonlóan nyilatkozott számos szakpolitikai kérdésben Varsó és Berlin. A szakpolitikák terén jelentkező gondolkodásmódról, valamint az újonnan felállt német és a regnáló lengyel kormány közötti lehetséges együttműködésről a tanulmány következő része fog értekezni.

Felhasznált irodalom

- Balcer, Adam szerk. (2018): *German-Polish European Dialogue*. Warsaw: WiseEuropa Institute. Online: <https://wise-europa.eu/wp-content/uploads/2018/02/German-Polish-relations-report.pdf>
- Boyse, Matt: *Breaking the German-Polish Deadlock*. [online], 2023. 05. 05. Forrás: GIS [2025. 05. 25.].
- Bundesministerium der Verteidigung – Die Bundesministerin – Der Generalinspekteur: *Positionspapier: Gedanken zur Bundeswehr der Zukunft*. [online], 2021. 02. 09. Forrás: Augengeradeaus.net [2025. 05. 25.].
- Buras, Piotr – Zerka, Pawel: *Image Rites: Poland's New Role in Europe*. [online], 2022. 06. 27. Forrás: European Council on Foreign Relations [2025. 05. 25.].
- Ciobanu, Claudia: *A Third of Poland Declared 'LGBT-Free Zone'*. [online], 2020. 02. 25. Forrás: Balkan Insight [2025. 05. 25.].
- Commission Adopts Rule of Law Opinion on the Situation in Poland*. [online], 2016. 06. 01. Forrás: European Commission [2025. 05. 25.].

- Defence Policy Guidelines 2023*. [online]. Forrás: Federal Ministry of Defence [2025. 05. 25.].
- Defense Strategy of the Republic of Poland. Sector Strategy of the National Security Strategy of the Republic of Poland*. [online]. 2009. Forrás: The Ministry of National Defence [2025. 05. 25.].
- Dettke, Dieter (2018): The 2003 Iraq War as a Turning Point in German–American Relations: Political Leadership and Alliance Cohesion. *German Politics*, 27(2), 158–173. Online: <https://doi.org/10.1080/09644008.2018.1446082>
- Deutsche Doppelpresidentschaft: Nationales Anliegen*. [online], 2006. 12. 14. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Deutschlands Zukunft gestalten. Koalitionsvertrag zwischen CDU, CSU und SPD*. [online], 2013. 12. 14. Forrás: CDU/CSU-SPD [2025. 05. 25.].
- Drucksache 17/11327. Antrag der Fraktionen der CDU/CSU und FDP* [online], 2012. 11. 06. Forrás: Deutscher Bundestag [2025. 05. 25.].
- “Europe Doesn’t End at Poland’s Eastern Border” – Foreign Ministers Westerwelle and Sikorski in an Interview With the Tagesspiegel. [online], 2010. 11. 05. Forrás: Federal Foreign Office [2025. 05. 25.].
- European Council Meeting With the Participation of Prime Minister Mateusz Morawiecki*. [online], 2023. 11. 27. Forrás: Website of the Republic of Poland [2025. 05. 25.].
- Expose Jarosława Kaczyńskiego z 19.07.2006*. [online], 2016. 02. 25. Forrás: Bankier [2025. 05. 25.].
- Expose premiera, zobacz co obiecuje Tusk*. [online], 2007. 11. 23. Forrás: TVN24 [2025. 05. 25.].
- Fella, Stefano (2024): *Poland: The Law and Justice Government and relations with the EU, 2015–2023*. House of Commons Library. Online: <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9868/CBP-9868.pdf>
- Focus Germany: The Nord Stream 2 Headache*. [online], 2019. 10. 01. Forrás: GIS [2025. 05. 25.].
- Foy, Henry: *Lunch With the FT: Donald Tusk*. [online], 2014. 11. 28. Forrás: Financial Times [2025. 05. 25.].
- Full Transcript: Interview With Polish Foreign Minister Radosław Sikorski*. [online], 2011. 06. 06. Forrás: Radio Free Europe, Radio Liberty [2025. 05. 25.].
- German Ministry of Defence – The Minister: *Defence Policy Guidelines. Safeguarding National Interests – Assuming International Responsibility – Shaping Security Together*. [online], 2011. 05. 27. Forrás: German Ministry of Defence [2025. 05. 25.].
- Handl, Vladimír – Nigrin, Tomáš – Mejstřík, Martin (2023): Turnabout or Continuity? The German Zeitenwende and the Reaction of the V4 Countries to It. *Journal of European Integration*, 45(3), 503–519. Online: <https://doi.org/10.1080/07036337.2023.2190110>
- Hebel, Christina: *All in the Family. Chancellor Merkel’s Heritage Pleases Poles*. [online], 2013. 03. 15. Forrás: Spiegel [2025. 05. 25.].
- Jasiński, Łukasz: *Polish-German Intergovernmental Consultations Resume, Yield Modest Results*. [online], 2024. 07. 09. Forrás: Polski Instytut Spraw Międzynarodowych [2025. 05. 25.].
- Kaczyński: Porozumienie w sprawie Nord Stream 2 jest dla nas trudne do przyjęcia*. [online], 2021. 08. 07. Forrás: Biznesalert [2025. 05. 25.].
- Karnitschnig, Matthew – Cienski, Jan: *Warsaw’s EU Spat Stalls German-Polish Engine*. [online], 2016. 01. 14. Forrás: Politico [2025. 05. 25.].
- Knobbe, Martin – Schult, Christoph: *Außenministerin Annalena Baerbock im Interview mit dem Spiegel*. [online], 2024. 10. 06. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].
- Koalition stützt Flüchtlingspolitik der Bundesregierung*. [online], 2011. 04. 13. Forrás: Deutscher Bundestag [2025. 05. 25.].
- Kuźniar, Roman (2012): *Polityka zagraniczna III Rzeczypospolitej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Lisicki, Paweł – Subotic, Małgorzata (2007): Foreign Policy Is a Hardball Game. An Interview With Polish Prime Minister Jarosław Kaczyński. *The Sarmatian Review*, 27(2), 1295–1300.
- Markowski, Radosław (2016): The Polish Parliamentary Election of 2015: A Free and Fair Election That Results in Unfair Political Consequences. *West European Politics*, 39(6), 1311–1322. Online: <https://doi.org/10.1080/01402382.2016.1177305>
- National Security Strategy of the Republic of Poland 2007*. [online], 2007. Forrás: files.ethz.ch [2025. 05. 25.].
- National Security Strategy of the Republic of Poland 2014*. [online], 2014. Forrás: bbn.gov.pl [2025. 05. 25.].
- National Security Strategy of the Republic of Poland 2020*. [online], 2020. Forrás: Lengyel Kormány [2025. 05. 25.].
- Poland PM Urges ‘Wake Up’ to Destabilisation by Russia and Allies*. [online], 2021. 11. 30. Forrás: BBC [2025. 05. 25.].

- Poland's New PM Donald Tusk Presents Pro-EU Vision.* [online], 2023. 12. 12. Forrás: Reuters [2025. 05. 25.].
- Polish Foreign Minister Sikorski. 'Moscow Needs Our Money'.* [online], 2014. 03. 10. Forrás: Spiegel [2025. 05. 25.].
- Polish Foreign Policy Strategy 2017–2021.* [online]. Forrás: Ministry of Foreign Affairs Republic of Poland [2025. 05. 25.].
- Polish Party Leader Kaczynski Calls for EU Reform.* [online], 2017. 07. 02. Forrás: Deutsche Welle [2025. 05. 25.].
- Polish PM Says He Won't Respect EU Right to Asylum if It Threatens His Country's Security.* [online], 2024. 10. 12. Forrás: Euronews [2025. 05. 25.].
- Prime Minister Mateusz Morawiecki: Our Plan Is to Become an Energy Hub and Gas Hub for Central Europe.* [online], 2023. 03. 15. Forrás: Chancellery of the Prime Minister Republic of Poland [2025. 05. 25.].
- Prime Minister Mateusz Morawiecki: Poland Is Becoming Increasingly Secure.* [online], 2023. 06. 25. Forrás: Website of the Republic of Poland [2025. 05. 25.].
- Puppink, Grégor: *Poland: The Constitutional Court Repeals Eugenic Abortion.* [online], 2020. 10. 22. Forrás: European Centre for Law & Justice [2025. 05. 25.].
- Rede der Außenministerin Annalena Baerbock bei der Europakonferenz im Auswärtigen Amt.* [online], 2023. 11. 02. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].
- Rede des Bundesministers des Auswärtigen, Dr. Frank-Walter Steinmeier, in der Debatte zur Situation in Deutschland vor dem Deutschen Bundestag.* [online], 2009. 09. 08. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede des Bundesministers des Auswärtigen Heiko Maas beim Digitalen Jahrestreffen des Rates des „European Council for Foreign Relations“ (ECFR).* [online], 2020. 06. 29. Forrás: eu2020.de [2025. 05. 25.].
- Rede des Bundesministers des Auswärtigen, Heiko Maas, beim Neujahrsempfang des Ost-Ausschusses der Deutschen Wirtschaft.* [online], 2019. 01. 10. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede des Bundesministers des Innern, Dr. Thomas de Maizière, zum Haushaltsgesetz 2015 vor dem Deutschen Bundestag.* [online], 2014. 09. 09. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Außenminister Frank-Walter Steinmeier an der Ural Federal University Jekaterinburg.* [online], 2016. 08. 15. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].
- Rede von Außenminister Frank-Walter Steinmeier beim Second Energy Security Summit der Münchner Sicherheitskonferenz: „The Next Great Game? Global Impacts of the Shale Revolution“.* [online], 2014. 05. 28. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].
- Rede von Außenminister Guido Westerwelle zur Eröffnung der Konferenz „Der Wert Europas“.* [online], 2012. 09. 18. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].
- Rede von Außenministerin Annalena Baerbock auf dem Kongress des Bundes der Energie- und Wasserwirtschaft.* [online], 2024. 06. 05. Forrás: Auswärtiges Amt [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzler Scholz anlässlich der Munich Security Conference am 17. Februar 2023 in München.* [online], 2023. 02. 17. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzler Olaf Scholz bei der Wirtschaftskonferenz 2023 der SPD-Bundestagsfraktion.* [online], 2023. 10. 11. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzler Scholz im Rahmen der Diskussionsreihe „This is Europe“ im Europäischen Parlament.* [online], 2023. 05. 09. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzlerin Angela Merkel anlässlich der 51. Münchner Sicherheitskonferenz.* [online], 2015. 02. 07. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel auf dem Föderalismus-Symposium.* [online], 2009. 06. 24. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel auf der Jahreskonferenz des Rates für Nachhaltige Entwicklung.* [online], 2007. 11. 27. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel beim Festakt „60 Jahre Bundesamt für Migration und Flüchtlinge“.* [online], 2013. 04. 10. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel beim Neujahrsempfang des Bundesverbandes Erneuerbare Energie e.V. (BEE) zum Thema „Erneuerbare Energien – ein zentraler Baustein für die Energieversorgung der Zukunft“.* [online], 2009. 01. 28. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel vor dem Europäischen Parlament.* [online], 2007. 01. 17. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum 50-jährigen Bestehen des Deutschen Atomforums e.V.* [online], 2009. 07. 01. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].

- Rede von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Haushaltsgesetz 2017 vor dem Deutschen Bundestag.* [online], 2016. 11. 23. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzlerin Merkel beim Festakt zum 40-jährigen Bestehen des Amtes der Beauftragten der Bundesregierung für Migration, Flüchtlinge und Integration.* [online], 2018. 12. 12. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rede von Bundeskanzlerin Merkel zum Neujahrsempfang des Bundesverbands Erneuerbare Energie e.V. (BEE).* [online], 2015. 01. 14. Forrás: Der Bundeskanzler [2025. 05. 25.].
- Regierungserklärung des Bundesministers des Auswärtigen, Dr. Guido Westerwelle, vor dem Deutschen Bundestag.* [online], 2012. 05. 11. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Europäischen Rat.* [online], 2013. 12. 19. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zum Europäischen Rat.* [online], 2021. 06. 24. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Regierungserklärung von Bundeskanzlerin Dr. Angela Merkel zur Energiepolitik vor dem Deutschen Bundestag.* [online], 2011. 06. 09. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Regierungserklärung von Bundeskanzler Olaf Scholz am 27. Februar 2022.* [online], 2022. 02. 27. Forrás: Die Bundesregierung [2025. 05. 25.].
- Rinke, Andreas: *Exclusive Merkel Defends Nuclear Power Exit Despite Climate Challenges.* [online], 2021. 11. 19. Forrás: Reuters [2024. 10. 23].
- Robust. Resilient. Sustainable. Integrated Security for Germany. National Security Strategy.* [online]. Forrás: The Federal Government [2025. 05. 25.].
- Scholz über Energiewende. „Jedes Jahr 500.000 neue Wärmepumpen“.* [online], 2023 közzét. 03. 07. Forrás: Tagesschau [2025. 05. 25.].
- Schrader, Martin: *„Multikulti ist tot!“* [online], 2010. 10. 16. Forrás: Deutsche Welle [2025. 05. 25.].
- Skrobala, Jurek: *Polish Intellectuals Sound the Alarm on Russia.* [online], 2014. 12. 04. Forrás: Spiegel [2025. 05. 25.].
- Speech by Foreign Minister Heiko Maas at the Opening of the Berlin Energy Transition Dialogue: „Towards Climate Neutrality“.* [online], 2021. 03. 16. Forrás: Federal Foreign Office [2025. 05. 25.].
- Stasik, Elżbieta: *„Die Welt“: „Szef polskiego rządu chce europejskiej unii energetycznej“.* [online], 2014. 04. 22. Forrás: Deutsche Welle [2025. 05. 25.].
- Statement by Prime Minister Mateusz Morawiecki in the European Parliament.* [online], 2021. 10. 19. Forrás: Chancellery of the Prime Minister Republic of Poland [2025. 05. 25.].
- Sulowski, Stanisław (2014): Polish Foreign Policy Since 1989. *Political Science Studies*, 31, 23–37. Online: <https://www.studiapolitologiczne.pl/pdf-115950-45280?filename=45280.pdf>
- Świdorska, Magdalena: *Exposé ministra Waszczykowski.* [online], 2017. 02. 09. Forrás: Euractiv [2025. 05. 25.].
- The Defence Concept of the Republic of Poland.* [online], 2017. 05. Forrás: Ministry of National Defence [2025. 05. 25.].
- Turkowski, Andrzej: *The Polish—German Tandem.* [online], 2011. 11. 17. Forrás: Carnegie Endowment for International Peace [2025. 05. 25.].
- Türkeş, Hale: *Polish PM Slams Nord Stream 2 Gas Pipeline.* [online], 2018. 05. 28. Forrás: Anadolu Ajansı [2025. 05. 25.].
- White Book on National Security of the Republic of Poland.* [online], 2013. Forrás: The National Security Bureau [2025. 05. 25.].
- White Paper 2006: On German Security Policy and the Future of the Bundeswehr.* [online]. Forrás: Federal Ministry of Defence [2025. 05. 25.].
- White Paper 2016: on German Security Policy and the Future of the Bundeswehr.* [online]. Forrás: The Federal Government [2025. 05. 25.].
- Yoder, Jennifer (2018): Good Neighbourliness in a Tense Neighbourhood: German—Polish Relations, 1990 to the Ukraine Crisis. *German Politics*, 27(4), 555–572. Online: <https://doi.org/10.1080/09644008.2018.1429409>